

כתמים [ב']

- א. **כתם על דבר שאינו מקבל טומאה: משנה נידה נט.** "השאילה חלוקה"; **נידה ס:** "שלוש שלבשו... אמר רב מתנה" עד המשנה; **נידה סא.** "ת"ר בגד צבוע" עד המשנה.
- ב. **רמב"ם וראב"ד פ"ט ה"ז;** **תוס' נידה נח.** ד"ה כרבי נחמיה; **רשב"א נז:** ד"ה אמר שמואל מ"שלא טמאו כתמים"; **חידושי הר"ן נז:** ד"ה מודה.
- ג. **סדרי טהרה ק"צ ס"ק צג,** ד"ה ועל פי זה אמרתי.
- ד. **כתם על צבעוני: נידה סא:** "ת"ר בגד צבוע... הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן"; **רש"י וריטב"א שם;** **חכמת אדם ק"ג, י.**
- ה. **רמב"ן הלכות נידה ד', ה-ו;** **תורת הבית הקצר בית ז',** שער ד' ד"ה פעמים; **הגהות מיימוניות איסורי ביאה פ"ט ה"ו;** **רמב"ם איסורי ביאה פ"ט ה"ז.**
- ו. **טור, בית יוסף, שו"ע ונ"כ, ק"צ, י.**
- ז. **שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סימן כ"ג;** **שו"ת אגרות משה, ח"ד יו"ד, י"ז,** אות יד; **שו"ת יביע אומר ח"ג סימן י.**
- ח. **מה מקבל טומאה? נייר: סדרי טהרה ק"צ, ס"ק צג** ד"ה מזה יצא; **שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סימן נ"ג** ד"ה ולענין עצם; **טהרת הבית ח', יז. פדים: באהלה של תורה ח"א סימן כ"ה;** **שערי אורה עמוד 128-129.**
- ט. **המקום בו נמצא הכתם – לא נאריך בכך במקורות נוספים.** היסודות נמצאים בסוגיות שלמדתם (נז-נט).
- י. **לימדו טור, בית יוסף, שו"ע ונ"כ ק"צ, יא-כד.**
- יא. **התעסקה במאכולת ומצאה כתם – סוגיות הנ"ל וטור, בית יוסף, שו"ע ונ"כ כו-ל.**
- יב. **תלייה בחבירתה וכתם על חלוק – כנ"ל, מ-נד.**
- יג. **כתם על גבי עד – נושא זה למדנו, אך כדאי להשלים בטור, בית יוסף שו"ע ונ"כ ק"צ לג-ג.**

רשב"א (חידושי הרשב"א נז: ד"ה אמר שמואל):

שלא טמאו כתמים הנמצאים על דבר שאינו מקבל טומאה, ואפשר מפני שלא גזרו אלא על המצוי ודבר שאינו מקבל טומאה אינו מצוי שתשב עליו או שתשתמש בו בשיבה ולבישה וכיוצא באלו שדרך של כתמים לימצא, ובנמוקי מורי הרב ז"ל טעמא לפי שלא גזרו אלא על דם שנמצא בדבר שראוי לטמאו מחמת ריעות דם דאשתכח בגויה ואגב הכי מטמינן גם האשה.

תוס' (נח. ד"ה כרבי נחמיה):

כרבי נחמיה דאמר כל דבר שאינו מקבל טומאה כו' – טעמא דרבי נחמיה כיון דדבר שהכתם בו טהור גם על האשה לא גזרו טומאה.

חידושי הר"ן (נז: ד"ה מודה):

מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן מדאמר' האי לישנא משמע דעד השתא קס"ד דשמואל טהורה לגמרי קאמר ואפי' מדרבנן דאי לא לא הל"ל מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן דהא מעיקרא נמי קס"ד הכי והל"ל כי קתני טמא מדרבנן אלא ודאי עד השתא קס"ד דלשמואל אפי' מדרבנן טהורה ואף על גב דשמואל קרא קדריש ה"ק קרא מוכח דמדאורייתא טהורה ורבנן לא אחמור עלה וע"כ לפירוקא דרב אשי אית לן למימר הכי דהא א"ר אשי דשמואל דאמר כו' נחמיה דלא גזר בכתמים

דבר שאינו מקבל טומאה ואי מקרא ודאי אפי' בדבר המקבל טומאה טהורה אלא ודאי ה"ק דכיון דמדאורייתא אינה טמאה אלא בהרגשה לא גזור אלא בדבר המקבל טומאה אבל בדבר שאינו מקבל טומאה לא וה"ט משום דבדבר המקבל טומאה כיון שמה שנמצא עליו הכתם טמא גזור בה רבנן כדי שלא יבאו לטהר הבגד אבל כשנמצא בדבר שאינו מקבל טומאה לא גזור על האשה כלל...

סדרי טהרה (סדרי טהרה סימן קצ"ק צג, ד"ה ועל פי זה):

ועל פי זה אמרתי דבר המתקבל לענ"ד אהא דאמר רבי נחמיה [נח, א] כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים, כתבו התוספות [ד"ה כרבי] טעמא דרבי נחמיה כיון דדבר שהכתם בו טהור, גם על האשה לא גזור טומאה, עכ"ד. מבואר מלשונם דהיינו טעמא דמטהרין לאשה במצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה, כיון דאותו דבר שנמצא בו הכתם טהור, לא רצו לגזור גם על האשה שום טומאה. אבל הר"ן בחדושו שם [נו, ב ד"ה מודה] כתב וז"ל, והיינו טעמא משום דדבר המקבל טומאה כיון שמה שנמצא עליו הכתם טמא, גזור בה רבנן כדי שלא יבאו לטהר הבגד, אבל כשנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזור על האשה כלל, עכ"ל. מבואר מדבריו דעיקר גזרת חכמים היה לטמא בכתמים אינו אלא משום דדבר שנמצא בו הכתם טמא, משום הכי גזור רבנן לטמא גם האשה, כדי שלא יבאו לטהר הבגד:

אבל מדברי התוספות לא נראה כן, אלא סבירא להו דהא דגזורו על הכתמים טעמא משום שלא יבואו להקל בנדה דאורייתא, כמו שאר הרחקות שהם מדברי סופרים, אלא היכא דנמצא הכתם על דבר שאינו מקבל טומאה לא רצו לגזור טומאה על האשה...

ועל פי זה אמרתי דבר המתקבל לענ"ד אהא דאמר רבי נחמיה [נח, א] כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים, כתבו התוספות [ד"ה כרבי] טעמא דרבי נחמיה כיון דדבר שהכתם בו טהור, גם על האשה לא גזור טומאה, עכ"ד. מבואר מלשונם דהיינו טעמא דמטהרין לאשה במצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה, כיון דאותו דבר שנמצא בו הכתם טהור, לא רצו לגזור גם על האשה שום טומאה. אבל הר"ן בחדושו שם [נו, ב ד"ה מודה] כתב וז"ל, והיינו טעמא משום דדבר המקבל טומאה כיון שמה שנמצא עליו הכתם טמא, גזור בה רבנן כדי שלא יבאו לטהר הבגד, אבל כשנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזור על האשה כלל, עכ"ל. מבואר מדבריו דעיקר גזרת חכמים היה לטמא בכתמים אינו אלא משום דדבר שנמצא בו הכתם טמא, משום הכי גזור רבנן לטמא גם האשה, כדי שלא יבאו לטהר הבגד.

אבל מדברי התוספות לא נראה כן, אלא סבירא להו דהא דגזורו על הכתמים טעמא משום שלא יבואו להקל בנדה דאורייתא, כמו שאר הרחקות שהם מדברי סופרים, אלא היכא דנמצא הכתם על דבר שאינו מקבל טומאה לא רצו לגזור טומאה על האשה. ונראה לי דתוספות לשיטתייהו אזלי, דסבירא להו דלית הלכתא כשמואל דאמר עד שתרגיש וכו', משום הכי לא הוי מצי לפרש כפירוש הר"ן. אבל הר"ן דסבירא ליה דהלכתא כשמואל, כמו שכתבתי לעיל [ד"ה ועוד ראה ממה שכתבו דף נו], משום הכי פירש שפיר, וכמו שאבאר, דהא צריכין אנו להבין מה שכתב הר"ן דמשום הכי גזור חכמים על הכתמים בנמצא על דבר המקבל טומאה כדי שלא יבואו לטהר את הבגד, משמע דסבירא ליה דהבגד ודאי טמא מן התורה, וקשה, טעמא מאי יהיה הבגד טמא, ועל כרחך צריך לומר משום דקיימא לן מקור מקומו טמא מן התורה, ולמאן דאמר מקור מקומו טמא אין צריך להרגשה, דאפילו ודאי שלא ארגשה נמי הדם מטמא להנוגע בו, וכמו שכתבתי לעיל [ד"ה ונ"ל

דדברי רש"י, ועוד ראייה ממ"ש התוספות], משום הכי גזרו נמי לטמא האשה לבעלה ואף על גב דמן התורה טהורה לבעלה כיון דלא ארגשה, מכל מקום גזרו בה כדי שלא יבאו לטהר הבגד, לפי שאין הכל יודעין שיש חילוק בין טומאת מגע לטומאת האשה לבעלה, ואי לאו הא לא קיימא הא... אבל לשיטת האומרים דלית הלכתא כוותיה דשמואל, דאפילו בלא הרגשה טמאה מן התורה אפילו לבעלה היכא דהדם בודאי מגופה אתיא, וטעמא דכתמים טהורים מן התורה הוא כיון דלאו ודאי מגופה אתיא משום הכי טהורה מן התורה, וכמו שכתבתי לעיל, אם כן תו אין לחלק בין טומאת מגע מטעם מקור מקומו לטומאת ראייה לבעלה, דכי היכי דטיהרה התורה לבעלה היכא דליכא ודאי מגופה הכי נמי לענין מקור מקומו ולמגע, דהיכא דלאו מגופה אתיא וי"ל דמעלמא אתיא נמי טהורה מן התורה, דלא עדיף טומאת מגע בהא מטומאת ראייה, וכמו שכתבתי לעיל [ד"ה ונ"ל דדברי רש"י וד"ה ולפי זה נחא נמי], משום הכי לא הוה מצי התוספות לפרש כפירוש הר"ן אליבא דרבי נחמיה, משום דסבירא להו דאליבא דהלכתא לא קיימא לן כוותיה דשמואל, וכמו שהוכחתי לעיל, כן נראה לי.

חכמת אדם (ק"ג, י):

כתם שנמצא על בגד מנומר בגווני לבנים וגם שאר צבעים כמו גראטקס (ובלשון אשכנז איין ווערפיל) ולא היה כשיעור על לבן אחד אף על גב ששנצטרף עמה מה שעל הצבע יש בו כשיעור אינו מצטרף אבל אם עבר הכתם בלבן השני ובשני הלבנים יש בהם כשיעור כתם אף על פי שהצבע הוא באמצע כיון שעל כל פנים הכתם עובר גם על הצבוע מחבר הלבנים ליחשב כאחד וטמא אבל אם אינו עובר גם על הצבוע אין שני הלבנים מצטרפין (סדרי טהרה ס"ק כ"א בשם תשובת מעיל צדקה) ואם שתיו צבוע ועירבו לבן או להיפך הכל הולך אחר הנראה (כדאיתא בנגעים פרק י"א) ועורות הצבועות בידי שמים מטמאין בנגעים והוא הדין בכתמים ובידי אדם אינן מטמאין אבל בבגדים אין חילוק בין צבועין בידי אדם או בידי שמים:

הרמב"ן (הלכות נידה, ד', ו):

מצאה ע"ג בגדים אפילו היו כלי צבעונין מכיון שהדם ניכר בהן טמאה.

הגהות מיימוניות (איסורי ביאה פ"ט ה"ו):

[ו] כר' יונתן בן יוסף דמייתי ראייה מדורות הראשונים דתניא בפולמוס של אספסיינוס גזרו כו' עד בקשו לגזור אף על בגדי צבעונים אמרו הא עדיפי להקל על כתמיהם ודלא כתנא קמא דאמר בגד צבוע מטמא משום כתם וכן פסק רבינו שמחה וכתב עוד דההיא קילותא לא נאמרה אלא לבגד שלא לטמא טהרות הנוגעים בו אבל האשה טמאה מדלא קאמר בגד צבוע אין מקבל כתמים כלישנא דתנן במתני' וכן כתב ראב"ן כדבריו שאפילו היו כולן צבעונין מכיון שהכתם ניכר בהן טמא:

רשב"א (תורת הבית הקצר בית ז', שער ד' ד"ה פעמים):

הכתם הנמצא על גבי צבעונין יש מי שהורה להקל, [דף כג עמוד ב] אלא המחמיר בדברים אלו תבא עליו ברכה.

רמב"ם (איסורי ביאה פ"ט ה"ז):

כתם שנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה טהור ואינה חוששת לו, כיצד ישבה על כלי אבנים כלי אדמה וכלי גללים או על עור הדג או על כלי חרש מגבו או על בגד שאין בו ג' אצבעות על ג' אצבעות ונמצא עליהן דם טהורה, אפילו בדקה הקרקע וישבה עליה ונמצא כתם על הקרקע

כשעמדה הרי זו טהורה, שכל שאינו מקבל טומאה לא גזרו על כתם שימצא בו, ולא במקבל טומאה אלא א"כ היה לבן אבל כלי צבעונין אין חוששין לכתם הנמצא בהן, לפיכך תקנו חכמים שתלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מדין הכתמים.

סדרי טהרה סימן קצ ס"ק צג

מזה יצא לנו חידוש דין דהא דקיימא לן בנמצא כתם על דבר שאינו מקבל טומאה דלא גזרו בהא וטהורה, מכל מקום אם אותו דבר שנמצא עליו הכתם מונח על גבי דבר המקבל טומאה, כיון שאותו דבר שאינו מקבל טומאה מונח על דבר שמקבל טומאה ונטמא משום משא, לכך גם האשה טמאה. דהא לפי מה שכתבתי לעיל [ד"ה ועל פי זה אמרתי] בשם הר"ן בחדושו עיקר הגזרה היה לטמא האשה משום דאותו דבר שנמצא עליו הכתם הוא טמא משום מקור מקומו טמא, משום הכי טימאנו גם להאשה, דאי לאו הא לא קיימא הא, א"כ י"ל הוא הדין בנידון דידן, כיון דכלי תחתון טמא משום משא משום הכי גזרו נמי על האשה.

ש"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן נג

ולעצם עניין כתם בנמצא על נייר בזה הא פליגי האחרונים והנכון כהנו"ב דמק"ט כדלעיל במאי דפליגי, אבל בנייר שלנו שהוא דק ולא שייך לכבסן שיהיה ראוי להשתמש בהו וכמו שהוא מלוכלך בהכתמים ודאי אינו ראוי נבטל זה הנייר והוא כקרוע ומושחת משום תשמיש לגמרי שודאי אינו שוב מק"ט והוי כהסד"ט ולא מטעמיה, ואף הם לא דנו אלא בנייר קשה שלא נשחת בזה וראוי למלאכה עדיין, אבל לא רוב נייר שלנו וכ"ש לא הנייר שנעשו לקנוח בבה"כ וכדומה.

ש"ת יביע אומר חלק ג - יורה דעה סימן י

לידידי היקר האברך המופלג חו"ב הרה"ג ר' אליהו שרים שליט"א. אבן יקרה בישיבת פורת יוסף. אחדשה"ט באה"ר. אודות שאלתו אם אפשר להקל להלכה ולמעשה בכתם, הנמצא על בגדים צבעוניים אף בחלוק וכתונת הסמוכים לבשר. וכן אם אפשר להקל בזה גם בימי הספירה של ז' נקיים. והנני להשיבו כאשר עם לבבי בס"ד.

(א) עיקרא דהאי מילתא בנדה (סא:). ת"ר בגד צבוע מטמא משום כתם, ר' נתן בר יוסף אומר אינו מטמא משום כתם, שלא תיקנו בגדי צבעונים לאשה אלא להקל על כתמיהן. (פרש"י, שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור.) תקנו מאן תקנינהו, אלא שלא הותרו בגדי צבעונים לאשה אלא להקל על כתמיהן, וכדתנן בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס, בקשו לגזור על בגדי צבעונין, אמרי הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן. ע"כ. וז"ל הרמב"ם (פ"ט מאה"ב ה"ז) כלי צבעונין אין חוששין לכתם הנמצא בהן. לפיכך תקנו חכמים שתלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מדין הכתמים. ומרן הכ"מ הקשה דאמאי כתב רבינו תקנו חכמים והא במסקנא לא קאי הכי. ותירץ שי"ל דס"ל לרבינו דאף דמעיקרא לא ידע מאן תקנינהו, השתא דאמרינן דפולמוס של אספסינוס נשאו ונתנו בדבר, איכא למימר שאז תקנו כן. ע"כ. והכו"פ בתפא"י (סי' קץ סק"י) כ', ד"ל דקשיא ליה לרמב"ם למה התירו בגדי צבעונין לטהר אשה לבעלה והא אמרי' בב"ב (ס:): מיום שחרב בהמ"ק דין הוא וכו', ומיום שפשטה מלכות הרשעה שגזרת עלינו גזרות קשות ורעות ומבטלת ממנו תורה ומצות, ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן וא"ל לישוע הבן, דין הוא שנגזור

על עצמינו שלא לישא אשה ולהוליד בנים ונמצא זרעו של א"א כלה מאיליו, אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידין. (פר"ש, שיהו שוגגין, במה שלוקחים נשים שאינם סבורים שיש איסור בדבר. ואל יהיו מזידין, דמשום שלא יכלו לעמוד בה יבטלוה ונמצאו מזידין, הילכך לא גזרינן. עכ"ל.) ומשמע דלולא זאת לא היו משגיחים על ביטול פו"ר, וא"כ למה בטלו גזירה הראויה לגזור בשביל קצת חשש מיעוט פו"ר. וכיו"ב כ' המרדכי ביבמות (סה) לדייק מהגמ' ב"ב הנ"ל שאין [לכוף] לגרש אשה בזה"ז אפי' שהתה עשר שנים בלי בנים. וע"כ צ"ל שקודם לזה היתה תקנה קדומה שעל האשה ללבוש בגדי צבעונין, ולכן לא רצו לעקור תקנה זו בפולמוס של אספסיוס וכו'. ע"כ. ונראה דמין הכ"מ לא שמיעא ליה האי תירוצא כלומר לא ס"ל, ולשיטתיה אזיל שכ' בתשו' ב"י אה"ע (דיני נישואין סי' יד), והדבר ברור שעילה ביקש לקיים המנהג שנהגו שלא לכוף להוציא, והלואי שיוכל להציל עצמו בכך, שהרי הוא כנגד כל הפוסקים שפסקו לכוף על פו"ר = פריה ורביה = ועוד שהרי חכמי הש"ס היו אחר חרבן הבית וכתבו שכופין על פו"ר, ולא חשו לההיא דב"ב (ס:) דדין הוא שנגזור על עצמינו שלא לישא אשה. ועוד דאפי' מי שאמר דין הוא שנגזור ע"ע כו', לא אמרה לקושטא דמילתא אלא דרך התאוננות, דהא מסיים בה אלא הנח להם לישראל כו', וכיון שלא גזרנו על עצמינו נשאר הדין במקומו. ע"ש. ועוד שהרי כל זה בזמן גזרת מלכות הרשעה שלא ימולו את בניהם, הלא"ה הדר דינא דמצות פו"ר. וכן העיר בבאורי הגר"א אה"ע (סי' א סק"י). ע"ש. (ודלא כהכו"פ שם שקיצר מאד, וכתב ד"ז על מיום שחרב בהמ"ק וכו'. והשמיט מ"ש בסיפא מיום שפשטה מלכות הרשעה וכו'). ולכן מצאתי להגאון חת"ס (חיו"ד סי' קסא), שאחר שכ' להסביר דעת רבינו שמחה, דס"ל שלא הקילו בכתמים שבבגדי צבעונים אלא לטהרות, אבל לבעלה אסור, עפמ"ש בב"ב (ס:) דין הוא שנגזור על עצמינו שלא לישא אשה ולהוליד בנים, ולכן כ' המרדכי (יבמות סה) שאין לכוף על פו"ר בזה"ז. ושוב כתב דרוה"פ פליגי על המרדכי, וה"ט דס"ל שלא אמרו אלא לאותו הדור הקרוב לחורבן בהמ"ק, אבל אח"כ שהקילו האומות עולם מעלינו, חזר הדין לכוף על פו"ר וכו'. ע"ש. ובתוס' ב"ב שם כ', תימה דהכתיב פרו ורבו. ושמואל על אותן שכבר קיימו פו"ר קאמר. ומ"ש זרעו של א"א כלה, היינו שלא יולידו אלא בן ובת. ע"כ. ופליגי על המרדכי יבמות הנ"ל. וכן העיר בתשו' ב"י והגר"א שם. ולולא דמסתפינא הו"א דהא דקאמר דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא אשה ולהוליד בנים, ר"ל שלא לשאת אשה בת בנים דוקא, אבל לעולם צריך לשאת אשה (שאינה בת בנים, כגון בת ארבעים, כההיא דב"ב (קיט:)). וע"ע בתוס' סוטה (כד) ע"ש. בכדי להנצל מיצה"ר. ואף לטמאת הנשים ע"י כתמים שבבגדי צבעונים, יש קצת קולא שגורמים להביא את בעליהן לידי הרהורים רעים ושז"ל = ושכבת זרע לבטלה =. וכמ"ש בתשו' האחרונים. ומש"ה לא גזרו. וע"כ הוצרך הכ"מ ליישב ד' הרמב"ם באופן אחר. וע"ע בערוך לנר (נדה סא:) שהוסיף, שכן מדויק בגמ' הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן, דר"ל דכן תקנו, וא"ש דברי הברייטא דקאמר שלא תקנו וכו', וא"צ להגיה שלא הותרו. ע"ש.

(ב) והנה הרמב"ן בהלכות נדה (פ"ד ה"ו) פסק כת"ק להחמיר, שאפי' היו כלי צבעונין מכיון שהדם ניכר בהן טמא. ע"ש. אולם הר"א אב"ד בס' האשכול (עמוד קג), והרשב"א בת"ה (בית ז ש"ד), פסקו להקל כר"נ. וכן דעת הארחות חיים יו"ד (עמוד קכד). וכ"פ המאירי (נדה סא:). גם הרא"ש שם הביא מחלוקת הרמב"ם נגד הרמב"ן, וסיים ובכתמים שומעים להקל. עכ"ל. וכ"פ הטור /ביו"ד/ (סי' קצ). ובב"י הביא ד' הרשב"א בת"ה הקצר שכ', דהמחמיר תע"ב. ע"ש. אבל בהגמ"י (פ"ט מהא"ב אות ו), הביא דברי רבינו שמחה שפסק להקל כר' יוחנן בן יוסף ודלא כת"ק, וכתב, דההיא

קילותא לא נאמרה אלא לענין טהרות, שלא יטמא הבגד לטהרות הנוגעים בו, אבל האשה טמאה לבעלה, מדלא קאמר בגד צבוע אין מקבל כתמים כלשון המשנה. וכ"כ ראב"ן כדברי ר' שמחה, שאפי' היו כלי צבעונין מכיון שהכתם ניכר בהן טמא. עכ"ל. והנה בראב"ן (סי' שכא) לא נזכר כלל ד"ז עם דיני כתמים. וכן העיר באבן שלמה שם. ע"ש. אולם לפע"ד נראה דט"ס הוא בהגמ"י, וצ"ל רמב"ן במקום ראב"ן. שכן הוא בהל' נדה לרמב"ן הנ"ל באותו הלשון ממש. (מלבד שבהגמ"י כ' שהכתם ניכר בהן במקום שהדם). [וכן הובאו דברי רמב"ן, בהגמ"י (שם אות א), לענין כתם הנמצא על בשרה שאינו מטמא עד שיהא כגריס. והוא לפנינו בהלכות נדה להרמב"ן שם (אות ג). – וכן בהגמ"י (שם אות ח) הביא דברי רמב"ן שאם נמצא על בשרה מחגור ולמעלה טהורה אם לא שנודקרה. והוא בהלכות נדה שם (אות ז – ח). – וכן בהגמ"י (שם או תל /אות ל/) העתיק לשון הרמב"ן כשם שתולה וכו', והוא לפנינו בהלכות נדה שם (אות ל – לא). וכן בכ"ד שם]. ועכ"פ הואיל והרמב"ם והאשכול והרשב"א והאור"ח והמאירי והרא"ש והטור כולם פסקו כר' נתן בן יוסף להקל גם לבעלה, נקטינן כוותיהו נגד הרמב"ן ור' שמחה, כיון שרוה"פ מקילים. וכ"ש באיסור כתמים דרבנן. וכ"פ מרן בש"ע /ביו"ד/ (סי' קצ ס"י) שאם נמצא כתם על בגד צבוע טהורה. וכ' הרמ"א ע"ז, לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מכתמים. וכ"כ מהריק"ש.

ולפ"ז יש להעיר עמ"ש הגאון דגול מרובה (ביו"ד שם) לתמוה על מרן והרמ"א שלא הביאו שום חולק בזה, שהרי בהגמ"י כ' בשם ראב"ן ור' שמחה שלא אמרו כן אלא לענין לטהר הבגד אבל האשה טמאה. וכיון שגם רמב"ן מחמיר כמ"ש בב"י, קשה להקל נגד ג' עמודי עולם. ע"כ. וכיו"ב כ' בס' חדרי דעה יו"ד (סי' קץ). ואנא דאמרי אטו רבנותא למחשב גברי, והא רובא דרבנן קמאי נקטי לקולא. ולא אמרו חכמים בכתמים להחמיר אלא להקל (נדה נח:). וכ"ש אי נימא סמי מכאן דעת ראב"ן, ולא נשארו רק רמב"ן ור' שמחה שהחמירו בזה. וכבר ראיתי להגאון תשובה מאהבה ח"א (סי' קסג) שכ', שמכיון שרוה"פ רוא"ח כולם עונים כאחד שאין חוששין בזה משום כתם בודאי שאין להחמיר. (ומש"ש שהראב"ן לשטתיה לפמ"ש המרדכי (יבמות סה) בשם ראב"ן שאין לכוף על פו"ר, כדאמרי' בב"ב (ס':) דין הוא שנגזור על עצמינו שלא לישא אשה ולהוליד בנים וכו'. לפמש"כ לעיל איכא למשדי נרגא בהכי.) ע"ש. ומצאתי להחיד"א בשיו"ב יו"ד (סי' קצ סק"ד), שהביא דברי מהר"ד קורניאלדי בהגהותיו כת"י, שכ' לתמוה על מרן, שלא השגיח בדברי הגמ"י שדין זה אינו אלא לענין טהרות ולא להתירה לבעלה. וכתב שחלילה לסמוך על מרן בזה. וכ' עליו החיד"א, ול"נ שאין כאן תימה, שהרמב"ם ושאר פוסקים פליגי על ר' שמחה וראב"ן, ומש"ה נקט להקל בכתמים דרבנן. ופשוט. ע"כ. והניף ידו שנית בספרו טוב עין (סי' יח אות צח) ע"ד הדגמ"ר הנ"ל, שכבר כתב בשיו"ב (הנ"ל) דה"ט דמרן והרמ"א, משום דהפוסקים פליגי על הגמ"י ורמב"ן, ופסקו לקולא משום דכתמים דרבנן. ע"ש. וכן דעת הגאון מעיל צדקה (סי' סב) להקל בזה. והובא להלכה בסדרי טהרה (ס"ק כא). וכן פסק עוד הסד"ט (שם סוף ס"ק לו). וכן דעת החות דעת (שם סק"ט). ע"ש. וכן פסק בשו"ת אדני פז (סי' כ). [אלא דמש"ש שדין זה מוסכם מכל הפוסקים בלי שום חולק, תמוה, דהא קמן דעת רמב"ן ור' שמחה להחמיר בזה]. וכן העלה החת"ס (חיו"ד סי' קסא). והחמדת שלמה (סי' כ). והובא בפ"ת (סי' קצו ס"ק יב). וכן פסק בגר"ז בש"ע (סי' קצ ס"י). והמלבושי טהרה בבמ"ח (סי' קצ סכ"ו). והחכ"א (כלל קיג ס"ט). והערוך השלחן (סמ"ד). ע"ש. ולאפוקי ממ"ש המסגרת השלחן יו"ד (סי' קצ ס"י). שאע"פ שדעת מרן והרמ"א להקל, וכ"ה פשט הגמ' והן רבים עתה המתירים, למעשה צ"ע. ע"כ. ולפע"ד לא שבקינן פשיטותא דרוב הפוסקים רוא"ח = ראשונים

ואחרונים=-, ופסק מרן שקבלנו הוראותיו מפני ספקו של המסגה"ש. וכ"ש בדין כתמים דרבנן. וכ"פ בשו"ת ערוגת הבושם (חיו"ד סי' קכו). ושכן הלכה רווחת בישראל לפסוק להקל בזה כד' מרן ורמ"א. ע"ש. וכן העלה בשו"ת ברית יעקב (חיו"ד סי' נח). ובשו"ת בית שערים (חיו"ד סי' רסא). ובשו"ת נהרי אפרסמון (חיו"ד סי' קנח). ע"ש. וכ"פ הצמח צדק מליבאוויטש בפסקי דינים (דף רנ"ג ע"א). ע"ש.

(ג) וראיתי להגאון חת"ס (חיו"ד סי' קסא) הנ"ל שכ', דאף דלדינא קי"ל כהרמ"א שכ' לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מכתמים. ונהי דתקוני לא מתקנינן כהרמב"ם, מ"מ אין מוחים בידם ג"כ, אך זהו דוקא בבגד העליון, אבל בבגד הסמוך לבשר כחלוק וכתונת לא שמענו. וכ"מ ממ"ש בנדה (סא:) שבפולמוס של אספסינוס בקשו לגזור על בגדי צבעונין של אשה, והניחום לטהרת כתמיהן. והדבר פשוט שלא היה מקום לגזור על בגדי צבעונין אלא בבגד העליון אבל למטה כגון כתונת שהיא תחת הבגדים אין מקום לאסור שאינו אלא מלבוש הזיעה. וממילא לא מצינו שנמנו להתיר. וכיון שלא מצינו היתרו מפורש י"ל מסברא שלא היתרו אלא בבגד העליון, אבל ללבוש חלוק צבוע סמוך לגוף ממש לטהר כתמים מנא לן. עכת"ד. ולפמ"ש הכו"פ בתפא"י אליבא דהרמב"ם, שתקנה קדומה היתה ללבוש בגדי צבעונין להציל מכתמים, ובפולמוס ההוא לא רצו לעקור התקנה, לפ"ז אדרבה בחלוק התחתון שמצויים בו כתמים יותר מהעליון, נשארה התקנה הקדומה להקל, ואף בפולמוס ההוא לא עלה על דעתם לגזור ע"ז. ואיך שיהיה הדבר ברור שאין זה משמעות הפוסקים רוא"ח שלא חילקו בזה בין בגד העליון לתחתון. וכ"כ להדיא בשו"ת אדני פז (סי' כ). ע"ש. וכבר ראיתי להגאון מהרש"ק בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאי (ח"ב סי' סב), שכ' וזת"ד, ומ"ש רי"מ בשם החת"ס שרק בבגד העליון יש להקל ולא בחלוק עצמו, הנה ידידי אל ישמע לו בזה, שהרי לא כ' שום ראיה ע"ז רק מסברא בעלמא, ותימה עליו שהרי ש"ס מפורש הוא שלא אמרו בכתמים להחמיר אלא להקל, והוא בא להחמיר מסברא בעלמא, והא בכל דוכתא הלכה כת"ק ולא כיחידאי, וכן פסק הרמב"ן באמת, ואילו הרמב"ם והרשב"א והרא"ש פסקו להקל כר"נ דהיינו כיחידאי וכו'. ולכן ה"נ לדינא בכתמים שומעים להקל כפסק הש"ע, ובכל ענין טהור. עכת"ד. ואף על פי שיש מקום לפלפל בדב"ק (וביחוד במ"ש ל"ר =להביא ראיה= לזה מהגמ' דפריך תקנו מאן תקנינהו, ואם איתא לחילוק החת"ס, הו"ל לתרץ שתקנו שתלבוש למעלה מן החלוק בגדי צבעונין, ולא החלוק עצמו. וע"כ שאין חילוק בזה ובכל ענין טהור. ע"כ. ולפע"ד אינו מובן, דאכתי איכא למיפריך מאן תקנינהו ללבוש בגד העליון בגדי צבעונין, שהיכן מצאנו תקנה זו. וצ"ע.) מ"מ לדינא יפה כיון. וכ"כ בשו"ת מראה יחזקאל (סי' נ) וז"ל, גם מ"ש מעלתו לחלק בין בגד עליון לתחתון כו', לא ירדתי לסוף דעתו, שמאחר שבגד צבוע אינו מקבל כתמים, מה חילוק יש בין בגד עליון לתחתון. וכבר כ' המנח"י בתורת השלמים, שבמכוון שינה הרמ"א מלשון הרמב"ם, ולא כ' שחז"ל תקנו כן, שרק דרך עצה טובה היא, שאם רצונה שלא לקלקל את עצמה תלבש בגד צבוע שאינו מקבל כתמים. ע"כ. והובא בס' פתחא זוטא (סי' קצ ס"ק כא). ע"ש. (והפתחא זוטא שם הביא מ"ש בשו"ת בית שלמה ח"ב מיו"ד (סי' לג) בהגה, שמסתפק בדעת החת"ס אם כוונתו רק לענין לכתחלה שלא תלבש בגדי צבעונין הסמוכים לגוף, או שגם בדיעבד לא מהני. וע"ש מ"ש בזה.) גם הלום ראיתי להגאב"ד דק"ק בויסק בשו"ת זכרון יעקב (סי' טו), שכ' ע"ד החת"ס הנ"ל, שדבר תמוה הוא לחדש מה שלא נמצא בפוסקים, ולסמוך על משענת קנה רצוץ, ומה לי בגד עליון או תחתון, הואיל

וא"א לעמוד על מראה הכתם מפני הצבע שתחתיו. ואין בראית החת"ס כדאי לחלוק על כל הפוסקים. ע"ש.

(ד) איברא דחזי הוית להרב שבילי דוד (סי' קצ סק"ד) שכ', שנ"ל ראייה להחת"ס ממ"ש (נדה נח:): לדברי אין קץ, שאין לך אשה שטהורה לבעלה, שאין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דם. ואם איתא תקח סדין צבוע, א"ו דלא מהני אלא בבגד עליון שנראה יותר דמעלמא קאתי ולכך הקילו משא"כ בתחתון ובסדין ששוכבת עליו. ע"כ. ואינו מוכרח, דהתם קפריך הכי משום דרובא דעלמא נוהגים להשתמש בסדינים לבנים. וע' בשו"ת מהרי"ץ דושינסקי (ס"ס עה) שכ', שפשט הלשון ברמב"ם ובש"ע נראה דאף בחלוק יש להקל, ודלא כהחת"ס. ודיוק החת"ס יש לדחות שכיון שאין גזרה לחצאין אם היו גוזרים על בגדי צבעונין היה הכל אסור אפי' בגד תחתון וע"כ לא אסרו כלל. וכ"פ בתשו' מראה יחזקאל (סי' ג) דפשיטא שאין לחלק בין בגד עליון לתחתון. ומ"מ הואיל ונפק מפומיה דהחת"ס, והמראה יחזקאל לא ראה דבריו, ראוי לחוש להוראתו בקדושה וללמד בתוך ביתו. ומ"מ אין למחות נגד פשט ד' הרמ"א. עכת"ד. אולם הגאון מהרש"ם ח"א (סי' פא) כ', שנ"ל שאין לחוש כלל לחומרת החת"ס בזה. וכ' להוכיח כן מטעמו של רש"י (נדה סא:): דה"ט שאין האודם ניכר בהם, וכן מד' שאר פוסקים מוכח שאין חילוק בזה. ובכלל גוונא יש להקל. ע"ש. וע' בשו"ת לבושי מרדכי מה"ת (חיו"ד סי' צ). ע"ש. ובאמת שכן עיקר להקל כדברי הפוסקים רוא"ת. ואף על פי שראיתי בשו"ת ערוגת הבושם (חיו"ד סי' קסו) שכ', ואף שטעמו של החת"ס לא זכיתי להבין, ומסתמית כל הראשונים ואחרונים לא משמע כן, מ"מ צריכים אנו לכופף ראשינו לקבל דבריו. ע"כ. אנן בדידן לא חזי לן ה"ט להחמיר מדעתנו בכתמים דרבנן. וע"כ העיקר כדברי הגאון מהר"ש קלוגר והמראה יחזקאל והזכרון יעקב והמהרש"ם שהקילו בזה. ותו לא מידי. וכן מוכח בשו"ת מהר"ש גרינפלד (חיו"ד סי' עד). ע"ש.

(ה) פש גבן לבאר אם מצאה כתם על בגד צבוע תוך ז' נקיים אם יש להקל בזה. והנה ידוע מ"ש הרמ"א /ביו"ד/ (סי' קצו ס"ט) י"א דבג' ימים הראשונים של ימי הספירה אם מצאה כתם, אין תולין אותו להקל כמו שתולין בשאר כתמים, דג' ימים הראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי (מרדכי והגמ"י) אבל אח"כ דינו כשאר כתם. וכן נוהגין. ודוקא כתם שיש בו כגריס ועוד, הלא"ה תולה בכינה אפי' בג' ימים הראשונים. (תה"ד). ע"כ. וכ' הפ"ת (שם ס"ק יב), ע' שו"ת חמדת שלמה (סי' כ) שהעלה שאם נמצא הכתם ע"ד שאינו מקבל טומאה לא חיישינן לה אפי' בג' ימים הראשונים. כיון דדבר שאינו מקבל טומאה לא הוי בכלל גזרת כתמים. וכ"מ מד' הגמ"י וסה"ת שלא כתבו אלא דתוך ג' ימים לא תלינן, אלמא דהיינו במידי דבעי לתלות, דאז שפיר אמרינן דמסתבר טפי לתלות בגופה. אבל בדבר שאינו מקבל טומאה דלאו מטעם תלייה אתינן עלה, דהא אפי' בדקה קרקע עולם וישבה עליו טהורה. וה"ט דכיון דבלא הרגשה חזיא לא גזרו חכמים ע"ז, א"כ אף תוך ג' ימים מאי מהני דמעינה פתוח סוף סוף בלא הרגשה קא חזיא. ושור"ר בשו"ת מעיל צדקה (סי' סב), שמדבריו נראה פשוט להתיר כתמים הנמצאים בבגד צבוע אף בתוך ג' ימים. עכ"ל הפ"ת. אולם אנכי הרוואה בשו"ת אדני פז (סי' כ), שכ' שאף בלובשת בגדי צבעונין, אם מצאה כתם בג' ימים הראשונים, אין תולין בשום דבר, כיון שהוחזקה במעין פתוח. אבל לאחר ג' ימים הראשונים אם תמצא כתמים, אכתי נחשבים כנקיים, כיון שאין בגדי צבעונין מקבלים כתמים, חזו לאצטרופי אותם הימים עם ג' ימים הראשונים שלא ראתה, וטובלת בסוף ז' ימים. עכת"ד. ולא נחית לסברת החמד"ש לחלק בין היכא דתלינן או לא. ומצאתי בחפשיה להרבה אחרונים שכ' להחמיר בזה. זה יצא ראשונה, השערי

דעה יו"ד (סי' קצ), שאחר שהאריך הרחיב בזה, סיים להלכה, שמכיון דהרמב"ן ור' שמחה כ' להחמיר בדין כתם בבגד צבוע, וגם הרשב"א שהיקל, סיים והמחמיר תע"ב. וגם הדגמ"ר כ' שהקשה להקל נגד ג' עמודי עולם. וכן מוכח מד' התוס' נדה (טו) ד"ה אמר רב, שהקשו דאמאי לא מוקי ביומא (ו) שמא תמצא כתם שמטמאה את בועלה אף לרבנן. ואם איתא דבגדי צבעונין מצילים, הרי יש תקנה שתלבש בגדי צבעונין. א"ו דס"ל שאין להתיר. ולכן די להקל במה שמפורש בדברי המחבר והרמ"א בימי טהרתה, אבל בג' ימים הראשונים נראה דאין להקל. עכת"ד. [ויש לדחות ראיתו מהתוס', לא מבעיא להחמיר דבבגד התחתון חיישינן, וכן תי' הפתחא זוטא (סי' קץ). אלא אף להחולקים על החת"ס, עדיפא מניה משני התוס' שם שהיא תבדוק חלוקה קודם פרישתו וכו'. א"נ משום שמואל דקאמר התם מכאן ולהבא. ותרי שינויי מגו תלתא נקטי]. וכן ראיתי בשו"ת נהרי אפרסמון (חיו"ד סי' קנח) שכ', דמסתברא כוותיה דהשערי דעה הנ"ל. וכן העלה שם לדינא. ע"ש. וע"ע בשו"ת פרי השדה ח"ד (סי' מט). ע"ש.

(ו) וכן בקדש חזיתיה להרב מראה יחזקאל (סי' ג) שכ' וזת"ד, ומה שהורה מעלתו שתלבוש בגד צבוע להצילה מכתמים, הס מלהזכיר, כי לא התירו ד"ו רק באשה שעומדת בחזקת טהרה, משא"כ באשה זו שבחזקת טומאה עומדת ומעינה פתוח ומוחזקת לראות כתמים מגופה, בודאי שאסור לה לעשות איזה פעולה להעלים עין. דהוי כמבטל איסור לכתחלה דלא מהני אף באיסור דרבנן. כדאי' ביו"ד (סי' צט ס"ו). ע"כ. והובא בפתחא זוטא (סי' קץ). וכן חשש לזה בשו"ת לבושי מרדכי מה"ת (חיו"ד סי' צ). ע"ש. ומוכח מדבריו שבימי ליבונה אף בדיעבד אינו מציל מכתמים כשנתכוונה לכך. ואפי' לאחר ג' ימים, הואיל ובחזקת טומאה עומדת. וכן מבואר בשואל ומשיב רביעאה (ח"ג סי' מג), וז"ל בקיצור, ומ"ש להקל בכתם בבגד צבוע, היינו דוקא מה שנוגע לדיני כתמים, דכתמים דרבנן והם אמרו והם אמרו. אבל ב' ימי ספירה, דאמר רחמנא ואחר תטהר שלא תהיה טומאה מפסקת ביניהם, פשיטא דבכה"ג מקרי הפסק. וגם בספירת נקיים עכ"פ לא הוי בדיקה. ע"כ. ולפע"ד יש להעיר ע"ד המראה יחזקאל דס"ל דבימי ליבונה קיימא בחזקת טומאה, ממ"ש הרמב"ן בחי' לנדה (ה), דבדיקת ההפסקה שהיא מעלה אותה מטומאה לטהרה ומוציאה אותה מחזקת טומאה לחזקת טהרה צריכה להיות בדיקה מעולה שאין אחריה שום ספק, אבל בדיקת השבעה כיון שפסקה להעמידה בחזקת טומאה בבדיקה כל דהו סגיא. ע"ש. וכ"כ בשמו הרשב"א בחי' לנדה (שם), ובתורת הבית (בית ז שער ה), שבכל ימי הספירה בחזקת טהרה עומדת. וכ"ה בחי' הר"ן (נדה ה). ובהמאירי (שם). וכ"ה בב"י (סי' קצו). וכן העלה החות דעת (סי' קפו סק"ה). ודחה דברי הנוב"י בזה. ע"ש. וע"ע בשו"ת אבן שתיה (סי' נה) מ"ש בזה. ע"ש. גם מ"ש המראה יחזקאל דאיכא בכה"ג משום אין מבטלין איסור לכתחלה, לכאור' יש לחלק בפשיטות, דשאני התם שנקרא עליו שם איסור והוא מערבו בידים כדי לבטלו. אבל הכא שלא גזרו חכמים על כתם הנמצא בבגדי צבעונין, ומעולם לא נקרא עליו שם איסור, ובשעה שלובשת בגדי הצבעונין טהורה היא ואכתי לא חזיא, בכה"ג לא שייך כלל דין מבטל איסור לכתחלה. וגדולה מזו כ' הט"ו א"ח (סי' תרכו סק"ב), שמותר להרבות בתערובת החמץ קודם פסח לבטלו בששים ואפי' לכתחלה, וכגון בלח בלח דליכא משום חו"נ = חוזר ונעור, וה"ט כיון שהוא קודם זמן האיסור. וכמ"ש המרדכי (פ"ק דסוכה) לגבי עירוב סכך מחובר בתלוש. ע"ש. ואף על פי שאין זה מוסכם להלכה. וע' בתה"ד (סי' קיד) ובפו"כ (סי' קמו). ובטור א"ח (סי' תנג) ובאחרונים שם. שאני התם דחמץ שמו עליו. א"נ משום דזמן ממילא קאתי, אבל הכא מאן יימר שתמצא כתם. (וכה"ג בדין דשיל"מ = דבר שיש לו מתירין, ביו"ד סי' קב ס"ב). וע' בעה"ש

יו"ד (סי' צט סק"ו) שספק איסור מותר לבטלו בידים וכו'. ע"ש. וע"ע בשו"ת חקרי לב ח"א מיו"ד (סי' נג). ע"ש. [וע' בשו"ת דבר משה תאומים (סי' נו) ע"ד הנוב"י הנ"ל, שהגאון דו"ז מהר"ח הכהן ס"ל דבחזקת טהרה היא בתוך ז"נ = נקיים, ונתווכח עמו הנוב"י (סי' סג), והוא סייע למו"ז מד' הרמב"ן שבב"י סי' קצו הנ"ל].

(ז) שוב מצאתי בשו"ת ברית יעקב (חיו"ד סי' נח), שהשיב עמ"ש הרב השואל, שאף למ"ד בגד צבוע אין בו משום כתמים, י"ל דהיינו דוקא היכא שהאשה הולכת תמיד בבגדי צבעונין, אבל ללבוש לכתחלה בגדי צבעונין ליום א' או ללילה א' כדי שלא תטמא משום כתם י"ל דהוי כמבטל איסור לכתחלה. ע"כ. וע"ז השיב הברית יעקב, שהדבר פשוט להתיר גם בזה, ולא דמי כלל להא דאין מבטלין איסור לכתחלה, דשאני התם דהאיסור ידוע בבירור, אבל כתמים דקי"ל שאין בזה משום קביעת וסת, ולא חיישי' ליום מציאת הכתם כמו שחוששין לראיה, וכמ"ש הב"י /ביו"ד/ (סי' קצ) בשם ראב"ד, וליכא אלא חששא דאיסורא, ובבגדי צבעונין לא גזרו משום כתם, לא הוי בכלל מ"ש אין מבטלין איסור לכתחלה. ועוד דשאני התם דחיישי' שאם יבטל האיסור יאכלנו בלי ביטול, אבל בבגדי צבעונין שלא גזרו בהן כלל, וה"ט כפירש"י שאין האודם ניכר בהן, לא חיישי' שמא יתירו כתמים לעולם וכו'. וסיים עוד הברית יעקב שם, שאף בימי ליבונה יכולה ללבוש בגדי צבעונין, ואפי' בג' ימים הראשונים, ולא דמי למ"ש /ביו"ד/ בסי' קצו שאין תולין בג' ימים הראשונים בכתם שהוא יותר מכגריס, דשאני התם דבעינן לתלות בדם צפור או בדם מכה, מש"ה לא תלינן בהכי בג' ימים הראשונים, אבל הכא דלאו משום קילותא דתלינן מעלמא אתי הוא, אלא שלא גזרו חכמים בבגדי צבעונין משום כתם, אפי' בג' ימים הראשונים אינה חוששת. [וזכה לכוין בגדלו להחמדת שלמה (סי' כ) הנ"ל]. עכת"ד. והנה מה שהתיר גם בלבושת בגדי צבעונין ליום אחד כדי להציל מכתמים, זה נגד מ"ש הפתחי תשו' (סי' קצ ס"ק כב) וז"ל, כ' בס' עמודי כסף כת"י, נראה דדוקא שתלבש תמיד, אבל כדי להציל בימי נדתה ובימי ליבונה לא. וי"ל ג"כ דבג' ימים הראשונים אין תולין. ע"כ. וע"ע בשו"ת בית שער (סי' רסא) שג"כ הסכים מסברא דנפשיה למ"ש העמודי כסף דבעינן שתלבש תמיד. ושור"ר בפ"ת. ע"ש. +/מלואים/ וע' שואל ומשיב רביעאה (ח"ג סי' מג) שמחמיר בבגדי צבעונין תוך ז' נקיים. אך בשו"ת שאלת יעקב (סי' קיז) כ' שאפי' תוך ג' ימים הראשונים לז"נ שפיר דמי מעיקר הדין. וע"ע שם סי' קיח. וע' בשו"ת עטרת שלמה (חיו"ד סי' כד) שמקל בכתם פחות מכגריס בג"י הראשונים, כיון שלא נכלל בגזרת כתמים כלל. ע"ש. וע' בשו"ת באר חיים מרדכי ח"ג (סי' לז). ובשו"ת שער צדק (חיו"ד סי' קנב). ובשו"ת נפש חיה (חיו"ד סי' נח). ע"ש. + וע"ע להלן בסמוך. ועכ"פ אשכחן דליכא בכה"ג משום מבטל איסור לכתחלה, ומחלק לנכון ביניהם, אך בחלקות ישית למו. גם הלום מצאתי בשו"ת זכרון יהודה גרינאלד ח"ב (ס"ס נג), שג"כ כ' להעיר על המראה יחזקאל, דבכה"ג ליכא משום מבטל איסור לכתחלה, דדמי להגעלה דלא הוי כמבטל איסור אלא מבער האיסור לגמרי, וה"נ בבגדי צבעונין שעוקר גזרת כתמים לגמרי. ע"ש. אבל הר"ן פ"ב דע"ז (לג:), הוכיח שלא נאסר לבטל איסור לכתחלה, אלא להמתכין לבטלו כדי ליהנות ממנו, שאל"כ היאך הכשירה תורה כלי מדין בהגעלה, והרי הוא מבטל האיסור הבלוע בהן במים שהוא מגעילן וכו'. ע"ש. וכ"כ בשו"ת הריב"ש (סי' שמט). ע"ש. ועכ"פ אתה הראת לדעת שראית המראה יחזקאל מדין מבטל איסור לכתחלה נדחה קראו לה האחרונים ז"ל. (ומ"מ דעת הזכרון יהודה שם להחמיר בג' ימים הראשונים בבגד הסמוך לבשר, ורק אחר ג' ימים

אפשר להקל גם בבגד הסמוך לבשר. ע"ש. וע"ע בשו"ת זכרון יעקב (ס"ס טו), שג"כ כתב דלא שייך בזה משום מבטל איסור לכתחלה, דהו"ל כהיתר בהיתר דשרי לבטולי בידים. ע"ש.

(ח) וחזי הוית להגאון ר' ברוך פרנקל באמרי ברוך (סי' קצ) שכ', דצ"ע לד' מרן והרמ"א שמקילים בכתם בבגד צבוע, מאי דעתם, אם גם בימי הליבון מותרת ללבוש בגדי צבעונים. ומשמעות הפו' שבימי הליבון צריכה שתלבוש בגד בדוק ולבן. וע' לקמן /ביו"ד/ סי' קצו ס"ג וס"ו ובש"ך שם. ע"כ. וכיו"ב כ' החכ"א (כלל קיז ס"ח) וז"ל, ונ"ל שאע"פ שכתבנו לעיל כלל קיג ס"ט שאשה יכולה ללבוש בגדי צבעונים כדי להציל מכתמים, היינו בימי טהרתה שהיא בחזקת טהורה, אבל ב' נקיים אלו יהיו לבנים כדי שאם תראה עוד יהא ניכר בחלוקה. ומ"מ אין עיכוב אף אם תלבש צבעונים. ע"כ. ולפמ"ש"כ לעיל שאף בימי ה' נקיים היא בחזקת טהורה, רשאית ללבוש בגדי צבעונים אף בימי הספירה. ואפשר דאף הרב"פ והחכ"א מודים שאם מצאה כתם בבגד צבוע יש להקל בדיעבד. וצ"ע. וראיתי בשו"ת ערוגת הבושם (סי' קסו) שנשאל אם אפשר להקל ללבוש בגדי צבעונים בימי טהרה להציל עצמה מכתמים שרואה בימים ההם, והביא דברי הפ"ת (סי' קיז) בשם עמודי כסף (כצ"ל), דדוקא ללבוש תמיד, ולא רק בימי ליבונה. וכתב ע"ז, והנה טעמו לא איתפרש, ואפשר לומר לפמ"ש רש"י ואין הכתם נראה בבגד צבוע כדם גמור, א"כ בכה"ג הוי כמבטל איסור דאורייתא לכתחלה. ולפ"ז בימי טהרה כיון דבלא"ה דעת כמה פו' דאיסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת מותר לבטל לכתחלה, נהי דהרמ"א /ביו"ד/ בס' צט לא פסק כן, מ"מ בכה"ג דהוי רק מחומרת הגאונים שהנהיגו שלא לבעול על דם טהור, היה מקום להקל. ומ"מ לענין דינא כיון שעדיין לא טבלה לא שייך ד"ז כלל, דהא קי"ל כב"ה דבימים וטבילה תליא רחמנא, וכיון שכל הנשים שלנו יולדות בזוב, ליכא דין ימי טהרה כי אם אחר שכבר טבלה פעם א' אחר לידה. וכמ"ש הנוב"ת (סי' קיג). וכ"ש לפמ"ש הח"ס דבבגד תחתון חיישינן אף שהוא צבוע כו'. ע"כ. ויש להעיר קצת בדבריו, דמ"ש דהוי כמבטל איסור דאו', הוא קשה לשמוע, דהא עיקר דין כתמים דרבנן כיון דלא ארגשה. ונוסף ע"ז שהרי כ' רמב"ם (פ"ט מהא"ב = מהלכות אסורי ביאה = ה"ב) שטומאת כתמים היא מספק שמא כתם זה מדם החדר בא. והקשה הכ"מ, דהא הוי ס"ס, שמא מגופה בא שמא לא מגופה, ואת"ל מגופה ספק מן החדר ספק מן העליה. ותי' דאעפ"כ החמירו בו חכמים משום דאיסור חמור הוא. ע"ש. (ולפ"ז י"ל קו' התי"ט (פ"ח מגדה מ"ג) דאמאי לא הוי סד"א ולחומרא. ותי' דה"ט מפני שלא הרגישה. ולפי האמור י"ל עוד דהו"ל ס"ס ולקולא, אלא דחכמים החמירו. וע' שו"ת ברית יעקב (סי' נח). ע"ש.) נמצא דאיכא תרתי דרבנן, חדא דלא הרגישה, ועוד דאיכא ס"ס. והו"ל כדבר שאין עיקרו מן התורה. וכמ"ש להדיא הבית שמואל אה"ע (סי' כח ס"ק נב). ע"ש. וא"כ לא הוי הכא כמבטל איסור תורה. ומיהו לכאורה בכ"ז יש מקום למ"ש המראה יחזקאל דהו"ל כמבטל איסור לכתחלה דאסור, משום דאף באיסור דרבנן שאין לו עיקר אין מערבין אותו בידים לבטלו, ורק אם נפל מעצמו מותר להוסיף על התערובת עד ס' ולבטלו. והכא דמי למערבו בידים. ומ"מ כבר נתבאר לעיל דלא שייך הכא שום דמיון לביטול איסור לכתחלה. ולפ"ז אף לפ"מ שהעלה דמכיון דלא טבלה לא חשיבי ימי טהרה, מ"מ מותר ללבוש בגדי צבעונים, וכמ"ש ג"כ החמדת שלמה והברית יעקב שיש להקל גם בג' ימים הראשונים, הואיל ומעיקרא לא גזרו כלל בבגדי צבעונים. [וע' בשו"ת ערוגת הבושם (חיו"ד סי' קפב), בד"ה וראיתי. ואין דבריו מוכרחים]. אף על פי שראיתי בשו"ת מהרי"ץ דושינסקי (ס"ס עה) שכ' להחמיר בזה בימי ליבונה. ע"ש. לפעד"נ שמכיון שכל חומרת המרדכי והרמ"א /ביו"ד/ (בסי' קצו) בג' ימים הראשונים, אינו מדינא אלא חומרא בעלמא הוא. וכמ"ש הרמ"א

עצמו בדרכי משה (שם). [וע' בש"ע יו"ד סי' קצ סמ"א וסמ"ד ובאחרונים שם], וע' בש"ך שם. וגם הסדרי טהרה (שם ס"ק לג) כ' שדבר זה אינו אלא מחומרת האחרונים. ע"ש. וכן הוא בשו"ת צמח צדק הישן (סי' סה). ע"ש. ע"כ הרוצה להורות להקל גם בג' ימים הראשונים ללבוש בגדי צבעונין בכדי לתלות בהם הכתמים, יש לו כמה אשלי רברבי לסמוך עליהם. הלא הם המעיל צדקה והחמדת שלמה והברית יעקב דכולהו ס"ל להקל בזה. וגם הפ"ת ה"ד החמדת שלמה בשתיקה. וכן מוכח בשו"ת הגרע"א מה"ת (ס"ס לד). ע"ש. וכן מצאתי להגאון מהרש"ם ח"א (סי' פא) שהאריך להקל בזה גם בימי ליבונה. והסביר ג"כ דבימי הספירה בחזקת טהורה קיימא. ושכ"כ האמרי אש (סי' עא) והביא דברי הרמב"ן. ע"ש. וע"ע שם (בסי' פב) דלא הוי כעושה ספקא דרבנן בידיה. והוכיח כן מכמה פוסקים. ע"ש. ואעיקרא בדין סד"ר בידיה ולכתחלה יש הרבה פוסקים דס"ל להקל. וע' בשו"ת בנין שלמה (ס"ס יג) שכ' להוכיח דסד"ר לקולא אפי' לכתחלה שרי, מברכות (כה) ספק מי רגלים אפי' באשפה מותר לקרות ק"ש, משום דהוי סד"ר. ע"ש. וי"ל קצת דשאני מי רגלים שהקילו הרבה באיסורן, וכמ"ש הרשב"א בחי' לברכות (כה) שלא גזרו כשעומד בתפלה שיצטרך להפסיק. והובא להלכה בב"י א"ח (סי' עח). וע' בש"ע א"ח (ס"ס צ) ובאחרונים שם. וע' בס' מאורי אור (חלק באר שבע, ד"ח ע"א). ע"ש. ובלא"ה י"ל דשאני התם דהוי ספק במציאות, אבל הכא דהוי ספק בפלוגתא דרבוותא לא עבדינן בידיה. וע' הר"ן מגילה (כג) בדין מפטיר עולה למנין שבעה. ע"ש. וע' זב"צ (סי' קי ס"ק קמט וק"נ). ובשו"ת שערי עזרה (חיו"ד סי' יט). ובשו"ת שם משמעון מנשה (דנ"ח ע"ב והלאה). ובשו"ת בית נפתלי (סי' כד) ובשו"ת בית ידידיה (סי' יב). ובספרי הכללים. ואכמ"ל.

(ט) סיומא דהאי פיסקא שמותר לאשה ללבוש לכתחלה בגדי צבעונין בימי טהרתה להציל עצמה מכתמים, ואין חילוק בזה בין בגד עליון לסדינים וחלוק וכתונת שהם בגדים הסמוכים לבשר ממש. ואפי' בימי ליבונה דהיינו בתוך השבעה נקיים, מותר לה ללבוש בגדי צבעונין להציל עצמה מכתמים, (ואם נמצא כתם על חלוקה אינה סותרת הו' נקיים). ומיהו בג' ימים הראשונים של הו' נקיים, אף על פי שמן הדין אפשר להקל, בעל נפש יחוש בזה לעצמו. ומיהו אם נוהגות להמתין ז' ימים לפני הו' נקיים אין להחמיר בזה. וכמ"ש הגאון רב"פ (סי' קצו), והובא להלכה בערוך השלחן (שם סל"ד), דהני נשי דידן שמתחילים לספור ביום ו' לראייתה, כיון שעברו ג' ימים תולין גם בג' ימים הראשונים של הו"נ. וכתב הערוה"ש שם, שכמדומה שעכשיו אין המנהג אצל בעלי הוראה כשבאות לשאול על כתמיהן, להשאל באיזה מהימים הן עומדות, ולכאורה היה להם לשאול אותן על כך אולי היא בג' ימים הראשונים שאין תולין בדם צפור ודם מכה וכה"ג. ולפמ"ש"כ אתי שפיר המנהג. עכת"ד. וע"ע בתורת השלמים (ס"ק יג). ובשו"ת בנין דוד (סי' נו). ע"ש. ויש להוסיף עוד, שאם סופרת ז' נקיים על ראיית כתם בבגדה וכיו"ב, אף בג' ימים הראשונים יכולה ללבוש בגדי צבעונין, ואם נמצא בהם כתם אינה סותרת, וכעין מ"ש בתורת השלמים (ס"ק יד), דבספירת ז'נ על כתם, גם בג' ימים הראשונים יכולה לתלות בדם צפור ודם מכה. וכ"כ הדגול מרבבה והחדרי דעה והערוך השלחן ובס' פתח הבית שם. וע"ש. וכן העלה בשו"ת בנין דוד (סי' נו). ובשו"ת דבר משה תאומים (סי' נו). וע"ש. וכ"ש הכא דקיל טפי דמעיקרא לא גזרו בבגדי צבעונין, ולא משום תלייה בד"א הוא. הנלע"ד כתבתי והשי"ת יעב"א. ידידו הד"ש באה"ר עובדיה יוסף ס"ט

שו"ת ציץ אליעזר חלק ו סימן כג

כתמים בבגדי צבעונין.

ב"ה. אור ליום ג' כ"ח אדר"ב תשי"ט. ירושלים עיה"ק לבני היקר והחביב האברך המופלג בתורה ויראת ד' טהורה הר"ר שמחה בונם נ"י. שמחתי למקרא ספיקותיך הנאמרים בטו"ט בפתחי – נדה החמורים המחומשים בחמשה ויוצאים ובאים בתורת דיני כתמים בבגדי צבעונים, ובחפץ רב אני נענה בזה למבוקשך לכתוב לך הנלע"ד בזה בעזרת החונן לאדם דעת, והנני בא בזה לפי סדר מכתבך, ושני הספיקות הראשונים אכללם כאחד כי שורש אחד להם, אם יש הבדל באיכות הבגדי צבעונים וכן אם יש הבדל בכמות הכתם או הדם הנמצא.

(א) שני ספיקותיך הראשונים המה אם מה שנפסק ביו"ד סי' ק"צ סעי' י' דאין דין כתם בבגדי צבעונים אם נאמר זה רק בצבע אדום או באלה שמראות צבעם מכה את בהירות מראה הדם או דילמא דנאמר זה על כל מיני צבעים, ומהו שיעור איכות הצבע. וכמו כן אם הדין הזה הוא רק בכתם ולא בנמצא שפע דם עליהם דבשפע דם לא שייך טעמו של רש"י בנדה ד' ס"א ע"ב, או בכל ענין טהור.

בכדי להגיע לבירורם של הספיקות נעתיק לנו סוגית הגמ' בנדה (ד' ס"א ע"ב) בזה דאיתא: ת"ר בגד צבוע מטמא משום כתם רבי נתן בר יוסף אומר אינו מטמא משום כתם שלא תקנו בגדי צבעונים לאשה אלא להקל על כתמיהן תקנו מאי /מאן/ תקנינהו אלא שלא הותרו בגדי צבעונים לאשה אלא להקל על כתמיהן הותרו מכלל דאסירי אין דתנן בפולמוס של אספסיוס גזרו על עטרת התנים ועל האירוס בקשו לגזור על בגדי צבעונים אמרי הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן.

ופירש"י: להקל על כתמיהן שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור.

לפי סוגית גמ' זאת פוסק הרמב"ם בפ"ט מה' איסורי ביאה ה"ז דכלי צבעונים אין חוששין לכתם הנמצא בהן לפיכך תקנו חכמים שתלבש האשה בגדי צבעונים כדי להצילה מדין הכתמים (עיין במ"מ, וכן בכ"מ מ"ש על לשון הרמב"ם של לפיכך תקנו). וכן פוסק המחבר ביו"ד סי' ק"צ סעי' י' דכתם שנמצא על בגד צבוע טהורה. והרמ"א מוסיף וכותב: לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונים כדי להצילם מהכתמים (עיין בתורת השלמים ס"ק י"ד מ"ש על ששינה הרמ"א מלשון הרמב"ם והשמיט הלשון של תקנו).

ובזה אקדים ואומר דהן אמנם דהגאון בעל נו"ב משיג על עצם ההלכה הזאת בדגול מרבבה וכותב: תמיהני שלא הביאו שום חולק ובהגה"מ פ"ט מא"ב אות ו' כ' בשם רבינו שמחה ובשם ראב"ן שלא אמרו בגמרא דבר זה אלא לטהר שלא יטמא טהרות אבל האשה טמאה לבעלה אפילו נמצא בבגדי צבעונים וכיון שגם הרמב"ן מחמיר כמבואר בב"י קשה להקל נגד שלשה עמודי עולם ע"כ. וכפי הנראה מכח פלוגתת ראשונים זאת היתה תקופה והיו מקומות שנהגו או שהנהיגו הנשים לעצמן להחמיר בלבישת צבעונים וכדמצינו בבית הלל על יו"ד שחכם אחד הקשה לו אמאי אין נוהגין עכשיו שילבשו הנשים בגדי צבעונים מאחר שמור"ם כתב כן לדבר פשוט, והשיב ליישב זה עפ"י מה שהב"י מקשה על הרמב"ם בזה ומביא בשם ת"ה הקצר שכתב שהמחמיר בדברים אלו תבא עליו ברכה, וא"כ בודאי כבר קבלו עליהם בנות ישראל חומרא זו שלא תלבשנה בגדי צבעונים מכמה דורות והוי דברים המותרים ואחרים נוהגין בו איסור שאי אתה רשאי להתירם לפניהם ע"ש. אבל כמעט כל הפוסקים שאחר הנו"ב דחו את דבר השגתו בכה ובכה והעידו שבני ישראל יוצאים ביד רמ"א וככה מורים המורים בכל עיר ובכל מקום עד שלא עלה על לב שום מורה להחמיר בזה, ועפ"י יתכן לומר על מה שלא ראו נוהגין להנשים כן שנוכר בבית הלל ה"ל, דאין לא ראינו ראייה עיין הכללים בזה בשדי חמד מע' ל' אות ע"ז ואכ"מ. עיין שו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קס"ג

[הגאון ר"ש נטענזאן ז"ל בספרו דברי שאול על יו"ד כותב ליישב דברי הדג"מ ולהסיר מעליו השגותיו של הבעל תשובה מאהבה. אבל גם הוא נראה דעתו בפשיטות לפסוק להלכה כדעת השו"ע לטהר לבעלה בבגדי צבעונין כיצא מדבריו בשו"ת שואל ומשיב מהדו"ג ח"א סי' ש"ס שדן על כך כעל הנחה פשוטה ע"ש] ושו"ת חתם סופר, חיו"ד סי' קס"א, וצויינו גם בפ"ת בס"ק כ"א, וכן בברכי יוסף בשו"ר ברכה שמביא בשם גדול אחד שהשיג ג"כ בכזאת על השו"ע ודוחה דבריו ומקיים דברי השו"ע. גם בשו"ת טוטו"ד מהדו"ג ח"ב סי' ס"ג תמה מעצמו בכזאת כתמיהת הדג"מ אבל מסיים דמיהו לדינא ודאי בכתמים שומעין להקל וכפסק השו"ע ע"ש.

וכמו"כ עיין גם מ"ש בהעמדת דברי השו"ע על מתכונתם והעידו והורו לנהוג כן למעשה בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' פ"א ושו"ת ערוגת הבשם (מחוסט) חיו"ד ח"ב סי' קס"ו, ע"ש מה שכותבים להסביר דברי השו"ע עפ"י מה שהדג"מ בעצמו מבאר בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' נ"ב בטעמא דטהורה בנמצא הכתם ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה, וכן עיין מ"ש גם בשו"ת בית האוצר (מחוסט) חיו"ד סי' מ"ח ושו"ת בית שערים חיו"ד סי' רס"א, ע"ש בבית האוצר מ"ש לומר דבזה"ז שבטלו הטהרות כו"ע יודו שבגדי צבעונים מצילין מן הכתמים, וכן בבית שערים שם מ"ש ג"כ לומר בדומה לזה ועוד מוסיף ע"ז לומר די"ל דכל עיקר כוונת הג"מ הוא רק לענין טומאת ערב ולא לטמאה לבעלה עיין שם. כן עיין מ"ש בזה גם בשו"ת נהרי אפרסמון חיו"ד סי' קנ"ח ומביא מהרבה פוסקים הסוברים בפשיטות דלא כהדג"מ ע"ש והדברים עתיקים.

(ב) כמו"כ אקדים להזכיר גם זאת דהגם דחתם סופר חיו"ד סי' קס"א שדא נמי נרגא בההלכה הזאת של לבישת בגדי צבעונין וכותב לחלק מסברא שלא התירו אלא בבגד שעל החלוק אבל בגד הסמוך לבשר החלוק וכתונת לא שמענו ומבסס זאת עפ"י הנחה דפשוט דלא היה ראוי לאסור בפולמוס של אספסיוס אלא בגדי צבעונים לבגד עליון אבל למטה תחת הבגדים ככתונת שאינו אלא מלבוש הזיעה בזה אינו ראוי לאסור ולא נמנו עליו כלל לאסור וממילא לא מצינו שנמנו להתיר עיין שם. וכמה מהפוס' חרדו לקראתו. עיין בפ"ת בס"ק כ"א שהביאו בלי חולק, והדר"ת בס"ק ס"ו מביא שכן גם דעת ספר קול אריה, וכן עיין מ"ש להעמיד דבריו בספר שבילי דוד על יו"ד, ושו"ת פאת השדה ח"ד סי' מ"ט, ובשו"ת ערוגת הבשם חיו"ד ח"ב סי' קס"ו הגם שכותב דלא זכה להבין דבריו דמסתימת כל הראשונים והאחרונים לא משמע כן, בכל זאת מסיים וכותב: מ"מ צריכין אנו לכופ' ראש במודים דרבנן לקבל דבריו עיין שם. אבל רוב הפוסקים פוסקים בזה דלא כהח"ס, עיין בשו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ג ח"ב סי' ס"ג [מוזכר גם בדר"ת ס"ק ס"ו] שכתב לשואלו שלא ישמע לדברי הח"ס בזה שהרי לא כתב בזה ראיה מש"ס וראשונים רק מסברא. ומוסיף וכותב: ותמוה עליו דהרי ש"ס מפורש דלא אמרו בכתמים להחמיר אלא להקל והוא בא להחמיר מסברא וכו' וכן מלשון הש"ס וכל הפוס' משמע סתם דבכל ענין טהור וכו', וע"ש בטו"ט מה שבהמשך דבריו רוצה לפרש דברי הרמב"ם עפ"י חילוקו זה של הח"ס, אבל לבסוף חוזר ומסיים שוב דמיהו לדינא בכתמים שומעין להקל והלכה כרשב"א ורא"ש וכפסק הש"ע ובכל ענין טהור וכן תעשה האשה עיין שם. גם בשו"ת מראה יחזקאל סי' נ' כותב דפשיטא דאין חילוק בין בגד עליון לתחתון דמאחר דבגד צבוע אינו מקבל כתמים מה חילוק יש בין בגד עליון לתחתון עיין שם.

ועיין בשו"ת מהרי"ץ דושינסקי ז"ל סי' ע"ה שבונה בדבריו להתיר עפ"י מראה יחזקאל הנ"ל וכותב גם דפשוט לשון השו"ע והרמב"ם נר' דאפי' בחלוק, דבבגד עליון מעט תקנה הוי ולא היה כדאי להתיר גזרה שרצו לעשות על בגדי צבעונין וע"כ כיון דאין גזירה לחצאין אם הי' אוסרין הי' הכל

אסור אפילו בגד תחתון וע"כ לא עשו איסור כלל ומיושב דקדוקו של הח"ס ע"כ, אלא שמסיים שם וכותב דמ"מ כיון שהמראה יחזקאל לא ראה עדיין דברי הח"ס והואיל ונפק מפומי' ובפרט לחומרא ראוי לחוש להוראתו הקדושה וללמוד בתוך ביתו אבל למחות לא נגד פשט דברי רמ"א עיין שם. אבל כבר ראינו להגאון הגר"ש קלוגר שראה כבר לדברי הח"ס ובכ"ז השיב בתקיפות שלא לשמוע לו בזה. ולעצם הוכחתו וביאורו של המהרי"ץ אשר כ' עי"ז להסיר דקדוקו של הח"ס מצינו שכבר הקדימו בזה הגר"מ אריק ז"ל בספרו מנחת פתים על יו"ד דכותב שם דיש לסתור ראית הח"ס מהגמ' דנדה משום דאפשר דכשרצו לגזור על בגדי צבעונים היה הכל בכלל גם החלוק, ולעיקר דברי הח"ס משיג וכותב דהא עיקר הכתמים נמצאים באשה הם בחלוק התחתון וא"כ מה יפעלו בבגדי צבעונים אם עדיין טמאה משום כתם שתמצא בחלוק גם לפי טעם רש"י ז"ל דלא גזרו כתם בבג"צ =בבגדי צבעונים= משום דאין ניכר האדמומית ה"ה בחלוק הסמוך לבשר, וגם סתימת דברי רמ"א מורה כן עיין שם, הרי בכלל דבריו של המנחת פתים דבריו של המהרי"ץ ועוד ביותר הסבר והוכחה, וסתר משום זה דברי הח"ס מהלכה. ועיין גם בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' פ"א שכותב שאין לחוש לחומרת הח"ס, וכן חוזר לדחות דבריו בסי' פ"ב שם עיין שם. כמו"כ עיין בשו"ת ברית יעקב חיו"ד סי' נ"ח שמבלי לעורר שום ספק העלה בפשיטות להתיר לאשה ללבוש בגד צבוע בחלוקה הדבוקה לה בבשרה ע"ש [ולהלן נשוב בע"ה עוד לדון בדברי התשובה הנפלאה הזאת של הגאון הבעל ברית יעקב]. ואחרון אחרון עיין בחזון איש על כתובות בליקוטים סי' קי"ח אות ו' שכותב על דברי הח"ס דתמוה מאד דאילו היה חילוק בדבר איך סתמו הדבר כל הפוסקים ונתנו מכשול לרבים, וגם בסברא אין חילוק שהרי במקום דליכא למיחוש אין חוששין וכמש"כ בפ"ת סקכ"ו, ובמקום דאפשר לרם המקור לבוא אין חילוק בין סמוך לבשר לבגד השני והעיקר דסתימת הרא' והאחרונים כפירוש שאין בהם דין כתמים כלל ובר"מ מבואר דאפילו ישבה ערומה על בגד צבוע ואח"כ נמצא עליו כתם טהורה כדין יושבה על דבר שאינו מקבל טמאה עיין שם.

אחרי שני בירורנו אלה בביסוס עצם ההלכה הזאת של לבישת בגדי צבעונים ותקיעת מסמרים בה, נלכה ונשובה בע"ה למצוא פתרון לספיקותיך +ועיין גם בשו"ת רע"א מהדו"ת סי' ל"ד שנתן עצה בפשיטות בנידונו שם שהאשה תלבש בגדי צבעונים וכן הסדינים ומכסה הכרים יהיה הכל בבגדי צבעונים שאין מקבלים כתמים עיין שם. הרי שגם על דעת הגרע"א לא עלה לפקפק בדין טהרת כתמים לבעלה בבגדי צבעונים, וכן לא עלה על דעתו לחלק בזה בין בגדים עליונים לתחתונים, וגם לא לחלק בין ז' נקיים וגם לא בין ג' ימים הראשונים לשאר ימים כיעו"ש. [עם סיום ההדפסה הופיע לאור ספר שו"ת יביע אומר ח"ג וראיתי לו מ"ש בעיקר בדין לבישת בגדי צבעונים בחיו"ד סי' י' עיין שם, ומיני ומיניה תסתיים שמעתתא דא בכחא דהיתרא]. +

(ג) יסוד ספיקותיך אם יש הבדל באיכות הבגדי צבעונים וכן אם יש הבדל בכמות הכתם או הדם הנמצא מבוססים על דברי רש"י בנדה שם בהיות ורש"י מסביר שם הטעם שלא גזרו בבגדי צבעונים והקילו על כתמיהן מפני שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור, הרי שכל עיקר ההיתר הוא מפני שאין הכתם ניכר בו וא"כ דון מינה הא בגוונא שכן ניכר כגון בבגדי צבעונים כאלה שלא מכהים את בהירות מראה הדם או בנמצא שפע דם עליהם שפיר טמאה גם בבגדי צבעונים. והנך מסמיך ספיקותיך על המובא בזה בדר"ת בס"ק ס"ב בשם כמה מגדולי הפוסקים שכותבים באמת לחלק בכזאת שאין להקל בבגד צבוע אלא אם אין מראה הדם ניכר בו.

(ד) והנה לפני שנכנס לבירור והבנת דברי רש"י ז"ל נקדים בזה להזכיר כי החכמת אדם בכלל קי"ג סעי' י' ביאר דטעמא דלא גזרו בבגדי צבעונין הוא מפני שבגדי צבעונין אינן מטמאים בנגעים ולפי"ז סובר שם להלכה דעורות הצבועים בידי שמים כיון דמטמאין בנגעים ה"ה בכתמים. ולפי טעם זה ברור דאין חילוק בזה באיכות הבגדי צבעונים וכן במהות הדם הנמצא, אלא כל בגד הנכנס תחת השם צבוע אשר אינו מטמא בנגעים אינו מטמא גם בכתמים יהיה הכמות כמה שיהיה כל שמהית נכנס תחת גזירת כתמים.

וכפי הנראה למד החכמ"א לפרש כן מלשונו של השו"ע שמסמיך אהדדי לשני הדינים של נמצא על דבר שאמקב"ט = שאינו מקבל טומאה = ושל נמצא על בגדי צבעונין ותיכף שגומר הדין של כתם הנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו עליו מוסיף בוי"ו /בו/ מוסיף על ענין ראשון וכותב וכן כתם שנמצא על בגד צבוע טהורה, ומשמע דכזה כן כזה טעם ההיתר הוא מפני שאינו מקבל טומאה והדבר תלוי בעיקר במה שאינו מטמא בנגעים ולכן לא גזרו גם בבגד צבוע שג"כ אינו מטמא בנגעים.

עכ"פ בולט הוא הדבר דהטעם הזה הנזכר בחכמ"א הוא לא כטעמו של רש"י, ולטעמו של רש"י לא צריך להיות הבדל לענין כתמים בין עורות הצבועים בידי אדם לבין עורות הצבועים בידי שמים. וכן ראיתי בשו"ת נהרי אפרסמון חיו"ד סי' קנ"ה שמביא טעמא דרש"י וכן מביא טעמא דחכמ"א וכותב דלפי"ז יש לנו ב' טעמים דבגדי צבעונים או משום דאינו מטמא בנגעים או משום שאין הכתם ניכר בו אם דם או צבע, והנפ"מ באשה שלמודה לראות כתמים ויש רגלים לדבר שמגופה, אם הטעם משום שאינו מטמא בנגעים גם בזה מקילים בבגדי צבעונין כמו בדקה קרקע עולם אבל אם הטעם כפי פי' רש"י דתולין בצבע י"ל דזה רק בסתם אשה אבל בעלולה לראות כתמים אין תולין בצבע ע"ש, ולפי ספיקותיך הרי יש נפ"מ בין ב' הטעמים גם לענין איכות הבגדי צבעונין אם הוא באופן שלא מכהה את בהירות הדם או אם נמצא דם בשפע שניכר בו דלטעם משום דאינו מטמא בנגעים גם בכה"ג טהורה ואילו לטעמא דרש"י צ"ל בכה"ג טמאה.

אלא שלעצם טעמו של החכמ"א אשר לפי הנראה למד זאת מלשונו של השו"ע וכנ"ל, דמד"ע = דמדעת עצמו = ברור שלא היה בא לחלוק על רש"י ז"ל, נלענ"ד שיש סתירה מפורשת לזה מדברי הרמב"ם בפ"ט מה' איסורי ביאה ה"ז, דהרמב"ם שם כותב ג"כ מתחילה באותה ההלכה הדין דכתם שנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה טהור ואינה חוששת וכו' שכל שאינו מקבל טומאה לא גזרו על כתם שימצא בו, ושוב מוסיף וכותב בלשון זה ולא במקבל טומאה אלא א"כ היה לבן אבל כלי צבעונין אין חוששין לכתם הנמצא בהן הרי שהרמב"ם הפריד במפורש בין הטעמים של שני הדינים הללו והוציא במפורש כלי צבעונין מהטעם הקודם והדגיש לכתוב ולא במקבל טומאה אלא א"כ היה לבן וכו', והיינו דלא רק שלא גזרו בדבר שאינו מקבל טומאה, אלא אפילו בדבר המקבל טומאה שלא שייך בו הטעם הקודם בכל זאת ג"כ לא גזרו בו אלא בלבן אבל לא בכלי צבעונין, ובע"כ נלמד מזה דטעמא אחרינא איכא בהא דלא גזרו בבגדי צבעונין ולא הך טעמא מפני שאינו מקבל טומאה.

כן עיין בלח"ש בשמלה ס"ק ט"ז שכותב לדחות טעמא דחכמ"א ומתמה עליו דאי תלוי הדבר בטומאת נגעים א"כ אפילו בגד לבן לא יטמא משום כתם אם אינו מצמר ופשתן וזו לא שמענו, אלא ודאי דהטעם של בגד צבוע הוא כמ"ש רש"י מפני שאין הכתם ניכר בו היטב עיין שם.

יוצא איפוא לכאורה דאם נשאר לפנינו רק טעמא דרש"י ז"ל אם כן צריך להיות חילוק באיכות הבגדי צבעונין וכן בכמות הדם הנמצא וכו"ל.

(ה) אולם כד נחיתנא לעומק טעמא דרש"י ז"ל נוכח לדעת דאין הדבר כן והדבר יתברר לנו עפ"י סופרים וספרים.

דהנה בעצם הבנת טעמא דרש"י ז"ל כבר עמד בשו"ת מעיל צדקה סי' ס"ב. הוא נשאל שם ע"י בנו אותו הספק אם כל הצבעים מצילים על הכתמים והשיב וז"ל: דע בני כי כל הצבעים מצילין מן הכתמים ואם כי מפירש"י שם בש"ס דאמר בגד צבוע מציל מפרש מפני שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור אשר ממנו יראה לכאורה דדוקא בצבע אדם /אדום/ מציל שאין בו הכרת הכתם כל כך וכו' אבל ממה דאיתא פרק כל היד וכולן אין בודקין אותן אלא ע"ג מטלית לבנה ופי' רש"י שאין הכרת הדם ניכר כ"א ע"ג מטלית לבנה ש"מ דכל מיני צבעונין מצילין לפירש"י וכן איתא בהדיא ברמב"ם ובת"ה להרשב"א עכ"ל. הרי שכבר עלה הדבר על דעת המעיל צדקה לחלק בין הצבעים לפי טעמא דרש"י, אבל דחה זה מסוגי' אחרת וממה שפירש"י בעצמו, אלא שלא הסביר לנו המעיל צדקה במפורש מהו א"כ ביאור דברי רש"י בכאן, ואיך מתאימים שלא יסתרו אהדדי. אבל אם לא במפורש אתמר הרי מכללא אתמר דזה שכותב רש"י בכאן לפי שאין הדם ניכר בו כוונתו לפי שאי אפשר לעמוד על המבחן בכך בשום בגד צבוע שחוק מלבד לבן וכדפירש"י בעצמו בפ' כל היד שם, ומכיון שא"א לעמוד על המבחן לא גזרו מעיקרא טומאת כתמים בבגדי צבעונין, ואין הבדל ממילא גם בכמות דם, דכל שנכנס בכלל בגדי צבעונים לא גזרו מעיקרא בגזירת כתמים.

אשר על כן תמוה לי על הדרכ"ת בס"ק ס"ב שם שכותב שגם המעיל צדקה סובר שאין להקל בבגד צבוע אלא אם אין הדם ניכר בו אבל אם מראה הדם ניכר בו טמאה ורק כל שאין מראה הדם ניכר בו היטב כותב דאין חילוק בין צבע אדום לשאר צבעונים וטהורה. ולא ידעתי איה מצא בכזאת בדברי המעיל צדקה, הרי כפי שראינו אדרבא המעיל צדקה סובר בהדיא בפשיטות ההיפך מזה דכל הצבעים באין הבדל מצילין מן הכתמים, וכפי שהסביר הדבר עפ"י סוגית פ' כל היד ופירש"י שם מפני שלמעשה אין הכרת הדם ניכר לבדיקה בשום בגד צבוע חוץ מבגד לבן, ובא בדבריו כל עיקר לאפוקי מהך סברא שמזכיר הדרכ"ת לבוא לחלק עפ"י פירש"י בין צבוע לצבוע.

כן לא אבין לשם מה כשרצה הדרכ"ת שם להביא דברי רש"י בנדה העתיק את הש"ע התניא סקכ"ג שהביא בזה מדברי רש"י, ולא העתיק את דברי רש"י במישרין, ואם בכדי להכריע בכך מדברי התניא דס"ל שאין להקל אלא אם אין מראה הדם ניכר בו, הרי לזה אין כל הוכחה משם, ואדרבא הבעל התניא שם אחרי העתיקו מדברי רש"י מוסיף וכותב ואין חילוק בין צבע אדום לשאר צבעים ומציין לזה לדברי המעיל צדקה, וא"כ הרי אדרבא ישנו מזה גילוי דהרב בעל התניא פירש כוונת רש"י דלמעשה בשום בגד צבוע חוץ מבגד לבן אין הדם ניכר בבחינה ומשום כך הביא בסמוכין לדברי רש"י את דברי המעיל צדקה כדי שעי"ז נבין כוונת רש"י וכו"ל.

וכמו"כ מ"ש שם הדרכ"ת בשם ספר מקור חיים שכותב נמי הכי בשם הבית הלל שאין להקל בבגד צבוע אלא אם אין מראה הדם ניכר בו אבל אם מראה הדם ניכר בו טמאה. אמנם אין לפני הספר מקור חיים בכדי לעיין בגוף דבריו אבל עיינתי בגופן של דברים בספר בית הלל והשתוממתי לראות דלא נז' כלל מזה בבית הלל שם לא מיניה ולא מקצתיה ואינו דן שכלל /שם כלל/ בשאלה זאת, וכל מה שדן שם הבית הלל הוא בעיקר פסקו של הרמ"א בזה אשר חכם אחד הקשה לו אמאי אין נוהגין עכשיו שילבשו הנשים צבעונין מאחר שמור"ם כתב כן לדבר פשוט, וע"ז השיב שם

ליישוב זה עפ"י הב"י שמקשה על הרמב"ם בזה וכו' וכפי שכבר העתקנו דבריו לעיל, אבל לא עלה על דעת הבית הלל שם כלל לחלק גם אליבא דרמ"א בין בגד צבוע שהדם ניכר בו לבין בגד צבוע שאין הדם ניכר בו, וממילא אליבא דרובא דפוסקים שיוצאים ביד רמ"א לפסוק כוותיה הלכה למעשה וכתבאר לעיל אין כל גילוי גם מדברי הבית הלל שיש מקום לחלק אליבא דרמ"א בין בגד צבוע לבגד צבוע.

וכפי שמרומז בדברי המעיל צדקה מודגש בדברי הרמב"ם בפ"ט מאיסור"ב ה"ט בהדיא דאפילו במקבל טומאה אינו מטמא בכתמים אלא א"כ היה לבן הא כל שאינו לבן נכנס בכלל כלי צבעונין שאין חוששין לכתם הנמצא בהן. וכן בספר השאכול /האשכול/ ה' נדה סי' מ"ב [מוזכר בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' פ"א] מדגיש לכתוב דבכל מיני צבעונין שאינו לבן אם נמצא כתם טהור דלא גזרו אלא על בגד לבן ע"ש.

(ו) לעיל הסברנו בקצרה דברי רש"י בנדה עפ"י היוצא מהמעיל צדקה באופן שאין ללמוד מזה כלל לחלק בין צבוע לצבוע ושארברא לפי ההסבר יוצא שחוץ מבגד לבן שאפשר לעמוד בו על המבחן לא גזרו גזירת כתם בשום בגד ובוזה נוסף בהרחבת ההסבר, ונקדים לזה תשובה נפלאה וממצה שמצאנו בזה בשו"ת ברית יעקב חיו"ד סי' נ"ח. הוא נשאל על אודות אשה אחת שבכל פעם ליל טבילתה בקומה /ממיטתה/ ממיטה בבקר תמצא כתם בחלוקה הבדוקה לה אשר ליכא למיתלי במידי הכתם אם יש לסמוך שתלבש בגדי צבעונין ולא תטמא משום כתם, ראשית אם יש לחוש לדעת רבינו שמחה והראב"ן והרמב"ן המחמירים לטמא משום כתם בבגדי צבעונין, ושנית אפילו לדברי החולקין וס"ל דבגד צבוע אינו מטמא משום כתם והאשה טהורה, יש לומר דהיינו דוקא היכא שהאשה הולכת תמיד בבגדי צבעונין אזי לא חששו משום כתם אבל ללבוש לכתחילה צבעונין על יום אחד או לילה אחת כדי שלא תטמא משום כתם יש לומר דהוי כמבטל איסור לכתחילה. והשיב דכיון דמזמן הב"י והרמ"א קבעו להלכה דבגדי צבעונין אינן מטמאין משום כתם והוא מידי דרבנן שומעין להקל ולא להחמיר בזה כלל, וכן השיב דהדבר פשוט להתיר ולהקל גם על יום אחד או לילה אחת דלא דמי כלל להא דאין מבטלין איסור לכתחילה דהתם האיסור ידוע בבירור ע"כ אין מבטלין, אבל בכתמים דקיי"ל דאין בזה משום קביעת וסת וליכא אלא חששא דאיסורא ובבגדי צבעונין לא גזרו משום כתם לא הוי בכלל אין מבטלין איסור לכתחילה, ועוד דשאני התם דאין מבטלין איסור לכתחילה משום דחיישינן אם יתירו לו לבטל איסור יאכל איסור בלא ביטול אבל בבגדי צבעונין דלא גזרו בהם משום כתם כמ"ש רש"י בנדה ד' ס"א שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור לא חיישינן שמא יתירו כתמים לעולם דלא גזרו בזה משום כתם, ואפילו בימי ליבונה בג' ימים הראשונים אם מצאה כתם בבגדי צבעונין אינה חוששת ויכולה גם בימי ליבונה ללבוש בגדי צבעונין ולא דמי להא דאין תולין בג' ימים הראשונים בכתם יותר מכגריס כמבואר ביו"ד קצ"ו סעי' י' דשאני התם דבעינן לתלות בדם ציפור שנתעסקה או בחבורה לא תלינן בג' ימים הראשונים, אבל הכא לאו משום קילותא דתלינן דמעלמא אתי אלא כיון דלא גזרו חכמים בבגדי צבעונין משום כתם אפי' בג' ימים הראשונים אינה חוששת ע"כ עיין שם.

למדנו מדברי הגאון בעל ברית יעקב כמה הלכתא גבירתא ובראש בראשונה על הדבר שאנו דשים בו כעת, ושהוא בעצם היסוד לכל חדושי הלכותיו והוא דביאור דברי הגמ' ורש"י והשו"ע בזה הוא דמכיון שאין הכתם ניכר בבגדי צבעונין כמראה דם גמור א"כ מתחילה לא הכניסו בגדים אלה בכלל גזירת כתמים שגזרו, ויהיה הטעם מה שיהיה מאי טעמא שלא הכניסום בכלל גזירת כתמים

מכיון שבמציאות לא הכניסום בכלל הגזירה א"כ תו הא דמקילינן אנן בבגדי צבעונין הוא כבר לא משום קילותא דתלינן דמעלמא אתי, וממילא כבר לא גם משום דאין הדם ניכר בו, אלא משום דעל בגדי צבעונין לא חל מתחילה עליהם בכלל הך גזירת כתמים, ולכן אפילו בגזירה שברור שהכתם לא אתי מעלמא אלא מגופה, ושהכתם הנראה הוא מראה דם, אבל מכיון שמהות שם איסור כתמים על מראה זה, לא אסרינן בכזה בבגדי צבעונין, וזהו יסוד נימוקו של הברית יעקב מה שמתיר לכן בבגדי צבעונין גם כשנמצא בחלוקה הדבוקה לה, וכן אפילו כשהתמידה לראות זה בכל פעם בליל טבילתה בקומה ממתנה בבקר, וכן גם בימי ליבונה בג' ימים הראשונים, הכל טעמא הוי בהיות וחכמים לא גזרו מתחילה כללי /כלל/ בגדי צבעונים משום כתם, והם אמרו לגזור גזירת כתמים בעלמא והם שאמרו שלא לגזור בבגדי צבעונין.

דון מינה לפי"ז בספיקותך דבהיות שמתחילה לא נכנסו בגדי צבעונין בכלל הגזירה מאיזה טעם שיהיה תו אין לטמא כתמים בבגדי צבעונין מאיזה סוג שיהיה כל ששם צבעונין עליהם, והיינו חוץ מבגד לבן, וכן כל שפעת דם שימצא כל שרק שם טומאת כתמים עליהם, דכל שאיסור נובע מגזירת כתמים לא חל על בגדים ששם צבעונין עליהם.

(ז) ואוסיף בזה דגם החתם סופר שכתב לחלק בין הבגדים העליונים לבין החלוק ששל בשרה הוא מפני שהיה לו בסיס סברתי בסוגית הגמרא בזה לפי ההסכמה ממה שרצו לגזור בפולמוס של אספסיוס כמבואר בדבריו שם, אבל לזה מודה גם הח"ס שאינו עולה על הדעת כלל לבוא מעצמנו לשים פדות בין בגד צבעוני לבין בגד צבעוני בזמן שבגמרא כתוב בסתמא באופן כללי שהקילו בגזירת כתמים על בגדי צבעונים, וגם א"כ הרי נתת דבריך לשיעורין, ולכן ברור שלא גזרו מתחילה גזירת כתמים בשום בגד צבעוני כל שאינו לבן.

וכמו"כ אעפ"י דמצינו בדברי הפוסקים דעות מחולקות באם להתיר לבישת הבגדי צבעונים גם בז' ימי ספירה וגם בג' ימים הראשונים וכן אי להתיר ללבוש הבגד הצבעוני רק בגלל הכתמים ולא בתמידות, כל זה לא משום דס"ל לחלוק בעצם ההנחה ובעצם היסוד דלא גזרו בכלל על בגדי צבעונים אלא באים עלה מטעמא דאין מבטלין איסור לכתחילה [עיין בפ"ת ס"ק כ"ב ושו"ת נהרי אפרסמון חיו"ד סי' קנ"ח. ואגב אזכיר דטעות דמינכרא ישנו בזה בדרכ"ת ס"ק ס"ז במה שמעתיק בשם השערי דעה בלשון וסיים לסמוך להקל בג"י = בג' ימים = הראשונים על זה וצ"ל שלא לסמוך להקל בג"י הראשונים על זה. ופשוט] או מטעמא דבימי ספירה מפסיק מיהת זה ביניהם דעכ"פ אין כאן ספירת ז' נקיים [עיין שו"ת שואל ומשיב מהדו"ד ח"ג סי' מ"ג וספר שערי דעה על יו"ד סי' ק"צ סק"ד. וראיתי גם מ"ש בזה בשו"ת פרי השדה ח"ד סי' מ"ט ובהסברת דברי הח"ס, וכן בשו"ת מהרי"ץ דושינסקי סי' ע"ה, ויש לדון בדבריהם ואכמ"ל] ואי משום בהיות ויש מחמירים בעצם ההיתר דבגדי צבעונין [עיין שערי דעה על יו"ד סי' ק"צ סק"ד] עיין בדבריהם.

הדברים הנ"ל שחלוקי דעות אלה אינם פוגעים ומתנגדים כלל לעצם ההנחה והיסוד הנ"ל מתבררים ביותר כשמעיינים בגוף דברי ספר שערי דעה שם. הרב השואל שם כותב לבאר דברי רש"י בנדה דאין כוונתו דתלינן בצבע דהא אמרו שם בקשו לגזור גם על בגדים צבעונים אמרו הא עדיפא ואי כוונת רש"י כהנ"ל מאי עדיפתא דהרי ודאי ברוב צבעונים ניכר כתם של דם וגם בצבע אדום ע"פ הרוב ניכר הכתם לפי שאין דם הכתם שוה תמיד למראה אדום של בגד א"ו כוונה אחרת ברש"י. וע"ש מ"ש בזה באריכות ומסיק ע"כ לפרש כוונת רש"י דהוא מטעם שהכתם בטל מעיקרו ולכן אף שהאשה למודה לראות כתמים ויש רגלים לדבר שהוא מגופה אפ"ה מצילים הבגדים הצבועים. והרב

המחבר בדברי תשובתו שם נענע לו על כך בראשו וכתב לו דהפי' שכתב בדברי רש"י דהא דבגדים צבועים אפשר להתקיים כי אף שמצא לסתור יתר דבריו בזה מ"מ בדעת רש"י לא מצא סתירה לסברא זו. והא דמחמיר שם בג' ימי לבונה מסיק שם בסוף הס"ק דהוא בהיות ויש מחמירים בעצם ההיתרא דבגדי צבועים לטהרה לבעלה לכן אין להקל עכ"פ בג' ימים הראשונים עי"ש, הרי בהדיא דאף דמחמיר הבעל שערי דעה בג' ימים הראשונים אבל לזה מודה שפיר דהיתר של בגדי צבועים הוא בכל הבגדים גם כשינכר בהם הדם, אשר רוב הצבועים הוא כך וגם בצבע אדום ע"פ הרוב ניכר הכתם ובכ"ז האשה טהורה. ולפלא קצת על הדר"ת שהביא דברי השערי דעה בזה לענין מה דסובר דלא מהני בג' ימים הראשונים, ואילו בדנו סמוך לזה לענין היכי שמראה הדם ניכר לא הביא כלל בזה מה דמבואר בשערי דעה בהדיא דכל מראה הצבועים מצילים ואפי' היכא דהדם ניכר בהן.

(ח) ואגב. גם בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' פ"ב סבירא ליה נמי כדעת הברית יעקב דליכא בזה משום מבטל איסור לכתחילה. ומנמק הטעם מכיון כדבשעת לבישה עדיין ליכא כתמים ואין לפנינו האיסור עיין שם.

ועפ"י דבריהם של הברית יעקב והמהרש"ם בזה דליכא משום מבטל איסור יש מקום של עיון למה דבשו"ת ערוגת הבשם בחיו"ד ח"ב סי' קס"ו רוצה להסביר דברי החתם סופר במה דכותב שם בחיו"ד סי' קס"א דאעפ"י דלא מחינן מלבוש בגדי צבועין מיהת תקוני לא מתקנינן על כך. ומסביר דהטעם הוא משום דהוה כעושה ספק בידים א"נ דהוי כמבטל איסור לכתחילה, דלפי המהרש"ם והברית יעקב הנ"ל אין כאן לא משום עושה ספק בידים ולא משום מבטל איסור לכתחילה, כמובן, וזהו מלבד מה שיש לפקפק בכלל בעצם ההסבר הזה דאי איכא בלבישה משום עושה ספק ומשום מבטל א"כ גם אי לא מתקנינן היכא מיהת גם לא מחינן על הלבישה. ובאמת בח"ס גופי' שם מבואר טעם חילוקו בכך בהא דס"ל דמיהת תקוני לא מתקנינן, והוא אחרינא לגמרי וכדיראה המעיין שם. אולם בשו"ת מראה יחזקאל סי' נ' אתי כן עלה ג"כ משום מבטל איסור לכתחילה ע"ש ואכמ"ל יותר.

(ט) וראיתי בספר מלבושי טהרה סי' ק"צ בבאר מים חיים ס"ק ל"ז שעומד נמי על הדיוק בדברי רש"י בנדה שלכאורה לפי פשוטו נראה דאם נמצא על בגד צבוע דם שניכר שהוא כמראה דם גמור טמאה דבר שלא איתשמיט לאחד מהפוסקים הראשונים והאחרונים שיאמר כן, וכותב שהפירוש הוא בדברי רש"י משום דהא קיי"ל דמדאורייתא אינה מטמאה אלא בה' מיני מראות וחכמים החמירו שלא לטעות בין דם לדם, וא"כ בנמצא על בגד צבוע יש כאן ס"ס = ספק ספיקא = ספק שמא כתם זה מעלמא, ואת"ל שהוא מגוף דילמא אין זה מראה טמאה דהא על בגד צבוע א"א לשום אדם לבדוק וכמו שמבואר בש"ס פ' כל היד דאין בודקין אלא ע"ג מטלית לבנה ומ"ה אף מדרבנן שרי, ע"ש מה שמאריך עוד לבאר בזה. רק לא אבין דמכיון דהמלבושי טהרה כבר נחית לסברא זאת דשום בגד צבוע א"א לשום אדם לבדוק למה איצטריך שוב למיחת ליתן טעם על מה שלא גזרו חז"ל בבגדי צבועין ולבוא עלה מטעם ס"ס, הרי בטעם זה לבד דא"א לשום אדם לבדוק מתיישבים כבר ג"כ דברי רש"י דכוונתו דבמציאות שום בגד צבוע לא מינכר בו שזה מראה דם גמור בהיות וא"א לבדוק. ועכ"פ טעמא דס"ס שנותן על כך המלבושי טהרה אינו שייך כבר ליישוב עצם דברי רש"י אלא הוא כבר הסבר כללי שבא להסביר על עצם דברי חז"ל בהא דלא גזרו על בגדי צבועין, וגם על גוף ההסבר הזה יש להעיר דלפי"ז שהטעם דלא גזרו הוא משום ס"ס ספק שמא מעלמא ואת"ל

שהוא מגוף דילמא וכו', יוצא דהיכא דברור דבא מהגוף דליכא תו הס"ס הזה צריכים לאסור אפילו בבגדי צבעונין, ולא משמע כן מסתמיות פסק המחבר והרמ"א, וגם הסדרי טהרה בס"ק ל"ו סובר בפשיטות דהא דמטהרינן בבגד צבוע הוא אף על גב דוודאי מגופה אתיא כיון דשלא בהרגשה חזיא [ומסתפק רק בלאחר תשמיש דאימר ארגשה, ועיין להלן מה שנכתוב עוד בזה בע"ה] ע"ש, וס"ס יותר טובה באופן שיוצא דאפשר לטהר לפי"ז גם באשה שעלולה לראות כתמים ראיתי שכותב לפרש בזה בספר שו"ת נהרי אפרסמון חיו"ד סי' קנ"ח. הוא כותב לטהר מטעם ס"ס כזאת, שמא מצבע ואת"ל מגופה דילמא מן העליה דאף שרוב דמים מן המקור אבל לס"ס מצרפי' אף ספק דלא שכיח דסמוך מיעוט לפלגא וכו' ולכן אף באשה שעלולה לראות כתמים שרגלים לדבר שמגופה מ"מ מה שעלולה למצוא כתמים מידי ספק לא נפקא שמא ממקור או מעלי' לצרף לספק שני שיש לתלות בצבע עיין שם, אבל גם לזה נעיר דכאמור מדברי הסדרי טהרה משמע דיש לטהר אפילו בודאי אתי' גם מהמקור מכיון שבא מיהת שלא בהרגשה, והיינו מפני דכל שבא שלא בהרגשה אין כאן איסורא דאורייתא [לדעת רוב הפוסקים] ואיסורו מדרבנן מטעם גזירת כתמים וכל שאתינן עלה מטעם גזירת כתמים לא אסרינן בבגד צבוע כי בגד צבוע לא נכנס מעיקרא בכל זה ולא עליהם חלה הגזירה [ובכלל עי' בשערי דעה שם במ"ש לו' דבכלל קשה לצייר גוף הדין שיהיה ברי שבא מגופה כל שלא ראתה דם שבא ממנה עיין שם].

עכ"פ יוצא לנו ברור שגם אלו הפוסקים נמי מטהרים הכתמים בכל בגד צבוע שהוא. כן ראיתי גם בשו"ת בית שער חיו"ד סי' רס"א בד"ה ואמתי ובד"ה עוד נ"ל מ"ש לפרש דברי רש"י בנדה בשני אופנים אי משום דבגוונא דא דא"א לבדוק לא יטעו לומר שמטהרים משום דמחזיקים דהדם בא מעלמא ולא יבוא לטהר גם הבגד, ואי משום דודאי לא תקנו לתקלה שיהיה בו כתם שהוא טמא ולא תדע ולכן ודאי טיהרו חכמים בבגד צבוע כל הכתמים אפילו בניכר בו עיין שם.

(י) נוסף להנ"ל דבכזה לטהר בכל מיני בגדי צבעונין העלה בפשיטות גם בשו"ת שואל ומשיב מהדו"ג ח"א סימן שס"ב, ובשו"ע הגרש"ז והלחם ושמלה בהעתיקים /בהעתיקים/ בסתמיות דברי המעיל צדקה באין חולק וערוך השלחן סי' ק"צ סעי' מ"ד, ועיין גם בשו"ת האלף לך שלמה חיו"ד סי' רכ"ט. שאינו עולה על דעתו כלל דיש לחלק בזה בין צבע אדום לצבע ירוק ודן רק באם צבוע לבן, והעלה דמראה לבן אינו בכלל סתם צבוע עיין שם. גם בספר שו"ת בית האוצר חיו"ד סי' מ"ח מביא נמי לדברי המ"צ וכותב דהאמת יורה דרכו דלא דוקא בצבע אדום מציל על הכתמים רק כל הצבעים מצילין על הכתמים ע"ש.

מכל הלין נראה ברור דיש לטהר כתמים בבגדי צבעונין בכל סוגי המיני צבעונין כל שלא הוי לבן וכן בכל כמות דם שנמצא כל שלא יצא זה מכלל דין כתמים.

נבוא ליתר ספיקותיך. (יא) ספיקתך השלישי הוא מה הדין במצאה כתמים על בגד צבוע אחרי הטלת מ"ר =מי רגליים= ותשמיש אי ג"כ מטהרינן או לא, והנך מציין לזה מה שהס"ט בס"ק ל"ו בסופו מסתפק במצאה אחרי תשמיש, והפ"ת בס"ק י"ח מוסיף וכותב דספק זה ישנו גם באם מצאה כתם זה סמוך להטלת מי רגלים, והנך מוסיף דיתכן דה"ה דיש להסתפק לפי"ז גם במצאה אחרי הבדיקה שלא נמצא על העד אלא אח"כ יצא לחוץ. ואגב הנך תמה על שלא הרגישו הפוס' המביאים את דברי הס"ט בזה דמהס"ט בעצמו בסי' ק"צ ס"ק צ"ג בד' כ"ז ע"א ד"ה נחזור לענינו נראה דסובר

דגם לאחר תשמיש הוא דרבנן, וא"כ מסתמא טהור בנמצא אחר"ת =אחר תשמיש= על בגד צבוע או שאמק"ט =שאינו מקבל טומאה= ע"כ.

אהובי, בדברי הסדרי טהרה כבר תלו הרובים את כלי זייניהם, ומצינו שכבר העלו לטהר גם בלאחר תשמיש. בספר עצי לבונה על יו"ד מביא ספיקו זה של הס"ט ומעיר ע"ז דמסתימת דברי הפוסקים משמע דאין לחלק בזה כלל. הפ"ת שם מביא בשם החמדת שלמה שהוכיח דגם בכה"ג דמצאה כתם זה סמוך להטלת מי רגלים נמי טהורה. וכן בספר מלבושי טהרה בסי' ק"צ סעיף כ"ח מכריע להקל בזה ופוסק דאם שמשא מטתה ואח"כ מצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה על בגד צבוע טהורה משום כתם ע"ש ובבאר מים חיים סק"מ. גם בשו"ת נהרי אפרסמון חיו"ד סי' קנ"ח דן בדברי הס"ט והעלה להלכה דגם היכא שמצאה כתם אחר שמשא מטתה תולין נמי בבגד צבוע ודלא כהס"ט.

עיינ שם מה שדן להקל בזה אפי' למטותי' דהס"ט דאיכא בכה"ג ספיקא דאורייתא. ומה מאד צדקת בני בהערתך כי הס"ט בעצמו נראה דהכריע לטהר בזה בס"ק צ"ג במה שמכריע שם דגם לאחר תשמיש היא דרבנן וא"כ מסתמא טהור. ויתר על כן בהתבונני בדבריו שם ראיתי שבאמת כותב שם כן במפורש, דבהיות דבכה"ג הוא רק דרבנן משו"ה סתמו הפוסקים ולא כתבו לחלק בנמצא כתם ע"ד שאינו מקבל טומאה דבנמצא אחר תשמיש או אחר הטלת מ"ר דטמאה, א"ו דאין חילוק, הרי שכתב בכאן הס"ט להדיא לטהר בכתם ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה גם בנמצא אחר תשמיש או אחר הטלת מ"ר ובנמקו שמשו"ה סתמו הפוסקים לטהר בזה, וא"כ דון מינה בפשיטות דה"ה גם לענין דינא דנמצא ע"ג בגד צבוע דג"כ הכריע בכך בכאן הבעל ס"ט לטהר גם בנמצא אחר תשמיש או אחר הטלת מ"ר דמאי שנא והרי גם בס"ק ל"ו כורך ג"כ הס"ט דבר שאלתו בחדא מחתא על בגד שאמק"ט ועל בגד צבוע. לכן תמוה בודאי על שהפוסקים לא הזכירו מזה, וביותר דזהו בזמן שכמה מהם מזכירים בדבריהם עצם דברי דיונו הארוך של הס"ט שם בס"ק צ"ג, והיותר תמוה הוא על שכמה מהם (עיינ לחם ושמלה ס"ק ל"ג) מעתיקים גם את דברי הס"ט בס"ק ל"ו לא כמסתפק ובא, אלא כדבר דפשיטא ליה דאין להקל אחר תשמיש. בזמן שהוא רק מסתפק ובא בזה, ובזמן שכבר תבריה להס"ט לגיזיה של ספיקתו ויצא בטהרה בס"ק צ"ג.

שוב ראיתי שכבר הרגיש בדבר זה שהס"ט חזר בס"ק צ"ג ופשט ספיקתו לטהר בספר פתחא זוטא סי' ק"צ אות י"ט דכותב וז"ל: ומ"ש הפ"ת בשם הס"ט סוס"ק ל"ו בשימשה מטתה וכו' וכן מסתפק הפת"ש אם מצאה אחר מ"ר האריך הדין, הנה הס"ט ס"ק צ"ג בד"ה נחזור לעניננו כו' שמדייק מדברי הרמ"א כאן שכתב או שנמצא על ביה"כ משמע אפי' בעושיית צרכיה אפי' טהורה משום דביה"כ אין מק"ט ומה"ט לא כתבו הפוסקים חילוק בין נמצא כתם על דבר שאמק"ט דאחר תשמיש או הטלת מ"ר דטמאה אלא ודאי דאין חילוק ע"ש. הרי שגם הפתחא זוטא כבר הרגיש ג"כ בכנ"ל שהס"ט להלן בדבריו פשט מעצמו את ספיקו להקל.

(יב) והלום ראיתי בספר חדושים ובאורים על ה' נדה מהרב רח"ש גריינימן שליט"א בסי' ט' אות ג' שמחדש על פי דרכו שם לומר שבכל שאלה של כתם בדבר שאינו מקבל טומאה או בבגד צבוע צריך לדקדק אם יש כאן ספק אי אתא מעלמא וכל שאין להסתפק דילמא מעלמא אתא הר"ז טמאה דהרגשת מ"ר נראה שאין אנו בקיאים בה ובשעתה (בכתם יבש) ולפיכך לעולם יש לחוש להרגשת מ"ר עיינ שם, והרואה במה שהבאנו יראה דדבריו המה נגד דעת הפוסקים הגדולים דס"ל לטהר אפילו באין שום ספק דאתא מעלמא, ומטעמא בהיות דעל כגון דא בדבר שאינו מקבל טומאה או בבגד צבוע לא גזרו חכמים מתחילה גזירת כתמים ולא חל עליהם מעיקרא דיני כתמים, וכך

מתבאר גם מדברי החזון איש על כתובות סי' קי"ח שהבאנו לעיל במ"ש בלשון והעיקר דסתמת הראשונים והאחרונים כפירושו שאין בהם דין כתמים כלל והיינו כנ"ל דלא חל עליהם מעיקרו של דבר דיני כתמים כלל וכשגזרו דיני כתמים הוציאו מן הכלל בגדים צבעונים.

וכלפי זה שמפליג החידושים וביאורים בדבריו לכתוב דלעולם יש לחוש להרגשת מי רגלים, ומפיל עי"ז למעשה פיתא בבירא את כל דבר ההיתר של לבישת בגדי צבעונין, כמובן. נשיב לו עי"ז בהדברים שמשביב בכגון זה החזון איש חאו"ח ויו"ד (בה' נדה סי' ע"ב אות י"ז) בקשר לדברי החו"ד והפ"ת דרו"ל דה"ה המ"ר בשעת הוסת לא מהני לה בדיקה אחרי כן, דמשיג וכותב דלפ"ז אחרי דנשי דידן אין להן שעה קבועה ואפי' אם לא נחוש כל העונה מ"מ שעות המשנות הן שעת וסת מן הדין, נפל בבירא דינא דוסתות דרבנן המבואר בש"ע להתיר בבדיקה אחר כן, ומצינו שפסקו כהמיקל בוסתות משום שהוא דרבנן ולמה לא חששו לכל הני דהוו סד"א =ספיקא דאורייתא= ע"ש. ובספרו על ב"ב סנהדרין בלקוטים סי' ס"א אות ג' חוזר שנית לבאר זאת וכותב ואם לא בדקה בודקת אחר הוסת אפי' אם בדקה תוך הוסת ואבד העד או הטילה מ"ר תוך הוסת כל שבדקה אחר הוסת ומצאה טהורה היא טהורה, וזה מבואר בלשון הטוש"ע שאילו היה הדין דאם הטמ"ר =הטלת מי רגליים= היא טמאה ודאי לא היו סותמין כיון דהדבר מצוי ועל הרוב לא היתה מועילה בדיקה ואיך השמיטו הפוסקים עיקר זה ע"ש. וה"נ נאמר בנ"ד, אם איתא דלעולם יש לחוש להרגשת מי רגלים הרי כאמור נפל בבירא דינא דדבר שאמק"ט ובגד צבוע ואיך סתמו הטוש"ע וכל הפוסקים הבאים אחריהם לפסוק לטהר הכתמים בדבר שאינו מק"ט ובגד צבוע והשמיטו עיקר זה אשר לעולם יש לחוש לו לפי דברי הספר הנ"ל, אלא ודאי דזה אינו וכנ"ל.

(ואגב. יפה הערת לי בשיחה בע"פ, דלמה שהחזו"א שם בה' נדה מצריך בעונת הוסת מיהת בדיקה פעמיים בתחלת הוסת ובסופו, ואשר החידושים וביאורים מסתמך עליו, נראה הדבר דהחזו"א חזר בו אח"כ מזה, כי בספרו על ב"ב – סנהדרין שם (שנדפס לאח"ז) כותב דסגי בבדיקה בעונת הוסת אפי' פעם אחת עיין שם).

כן מה שכותב בחידושים וביאורים שם דבמצאה דם רב בבגד צבוע נראה דאין להקל דאין כאן במה לתלות עיין שם, כפי שכבר התבאר בדברינו לעיל הוא ג"כ נגד דברי הפוסקים. ורק לדעת הקצת מגדולי הראשונים ז"ל דס"ל דהיכא שידוע שהדם בא מגופה טמאה מדאו' אף על גב דלא ארגשה הוא שצריכים שאין לה בבירור שהדם בא מגופה כדמבאר הלחם ושמלה בס"ק ל"ה.

(יג) ודע דיש להסתפק בהא דלא גזרו על בגדי צבעונין אי בעינן שיעור של בגד ג' על ג' לשטח הצביעה, או דילמא אפילו בפחות משיעור בגד כל ששם צביעה על זה לא גזרו בו גזירת כתמים. ומסתברא דלא בעינן בזה שיעור של בגד לשטח הצביעה דזיל בתר טעמא דלא גזרו בבגדי צבעונין מפני שא"א לעמוד בו על המבחן וכנ"ל וא"כ לא חל הגזירה על מקום צבעוני יהיה מדת שטחו כמה שיהיה.

וגדולה מזאת מצאתי בספר שירי טהרה סי' קצ"א סי' ב' שכותב לחדש דכמו דלא גזרו בבגדי צבעונין משום כתם א"כ ודאי לא גרע כלי מבגד ואדרבה בבגד שהיא לבושה בו יותר מסתבר להחמיר וא"כ אם בבגד צבוע אין בו משום כתם מכ"ש בכלי צבוע אין בו משום כתם עיין שם, ואם ככה בכלי שאין עי"ז שם בגד כלל, ובחזו"ל הרי הוזכר בלשון בגדים שלא גזרו וגם מפולמוס של אספספוס הרי נלמד רק בקשר לבגדי – צבעונין, מכש"כ די"ל דלא גזרו גם על מקום צבעוני

שבבגד יהיה מדת שטחו איזה שיהיה, דהרי מיהת שם בגד גם על נקודת שטח זה בהיותו מחובר וחלק בלתי נפרד עם החלק המרובה שבו שבכללותו נקרא שם בגד כל מדה ומדה ממדת שטחו. ועפ"י דברי השירי טהרה עולה בדעתי די"ל דגם בנמצא דם על הרעי שלה הר"ז נמי כנמצא על בגד צבוע, דהרי כאמור בדברינו נקרא בגד צבוע כל שלא הוא לבן, וכן נתבאר דבגד צבוע נקרא לזה בין כשנעשה בידי אדם ובין כשהוא בידי שמים. (ועיין מ"ש בכזאת דאין הבדל גם בשו"ת שואל ומשיב מהדו"ג ח"א סי' מ"ג, וכן בשו"ת בית שלמה ח"ב סי' ל"ג מובא גם בספר מנחת פתים על יו"ד סי' ק"צ סעי' י' עיין שם).

ויצא לנו לפי"ז דצריך להיות בפשיטות טהור גם כשעשתה צרכיה והטילה רעי לתוך כלי, דזה שהס"ט בסי' ק"צ ס"ק צ"ג מסתפק בזה הוא מפני דאיתא עלה מכח דהוי דבר שאינו מקבל טומאה, והכלי הרי הוא מקבל טומאה, עיין בדבריו ובדרכ"ת ס"ק נ"ג, והמלבושי טהרה בסי' ק"צ סעי' כ"ט סובר עפ"י הסד"ט לטמאות בודאות בגוונא דא ע"ש, אבל לפי דברינו דאיתנן עלה מכח צבוע ברור שאין חילוק באיזה מקום שהטילה הרעי וגם כשהטילה בתוך כלי צריך להיות טהור מכיון שנמצא מיהת על מקום צבוע.

ולפלא קצת לכאורה על השירי טהרה בסי' ק"צ סי' ז' שדן בנמצא על הרעי מכח נמצא על דשאמק"ט, ולא אתי עלה גם משום נמצא על דבר צבוע שהוא בעצמו חידש זאת דלאו דוקא בגד בסי' קצ"א הנ"ל. אלא שנראה הדבר דלכן לא הזכיר מזה גבי רעי משום דדעתו דבעינן צבוע בידי אדם כיוצא מדבריו בספרו קנאת סופרים בהשמטות לשנות חיים סי' קל"ד שכותב: ומה ששאל אם הוא אדום או ירוק בטבע הנה זה מן הנמנע שיהיה אדום וירוק בטבע רק בע"כ החושים תחלה נצבעו והיינו בגד צבוע, ומשמע מזה דס"ל דהא אדום וירוק בטבע אינו בגד צבוע, ומשו"ה לא הזכיר מזה גבי נמצא על רעי משום דשם הוי צבוע בטבע.

ועכ"פ לדברי יתר הפוסקים שהזכרנו בדברינו דס"ל דצבוע נקרא גם בצבוע בידי שמים א"כ גם. רעי נקרא צבוע לענין זה שנאמר שלא גזרו עליו גזירת כתמים.

(יד) ולעצם חקירתנו גבי בגד אוסיף מה שמצאתי גם בשו"ת חלקת יואב מהדו"ת סי' ו' שכותב לחדש ולפרש דמכיון דחזינן דאמרו בנדה ד' נ"ח ע"ב אין לך כל סדין וסדין שאין עליה כמה טיפי דמים פחות מכגריס א"כ כל שטח פחות מכגריס שבסדין חשיב כבגד צבוע דמה לי נצבע בצבע או בדם מאכולת, ואם השטח הוא יותר מכגריס שפיר טמאה דהוי ככתם שמקצתו על הצבוע ומקצתו על הלבן דטמאה כדכתב החו"ד סי' ק"צ אות ט' עיין שם. הרי דפשיטא ליה להחלקת יואב דאין שיעור לצבוע וכל שטח שהוא ואפי' הקטן ביותר אם צבוע הוא דין צבוע עליו.

אלא שעצם פירושו של החלקת יואב לענין פחות מכגריס מבהיל קצת, וגם אינו עומד כלל לפי דעת הפוסקים החולקים על החו"ד, (עיין להלן), כמובן. ויש להאריך.

(טו) ומצאתי דגם בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' ק"ל הרגיש בסתירה שבסד"ט ס"ק ל"ו וס"ק צ"ג וכותב דאם שהס"ט ס"ק ל"ו הניח בצ"ע אם להקל ע"י בגדי צבעונין אחר תשמיש יעו"ש ס"ק צ"ג שהעלה להקל בזה ע"ש.

כן ראיתי בשו"ת צמח צדק החדשות בשער המלואים סי' ל"ב שכותב לפשוט הצ"ע שבס"ט ס"ק ל"ו וכן לתרץ מה שמשגיג הס"ט בסי' קפ"ג סק"ב על תשו' פמ"א סי' קכ"ו ומסיק דגם בשמשה מטתה ואח"כ מצאה כתם אינו אלא מדרבנן ובנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה טהורה היא עיין שם.

אם נמצא הכתם על בגד שמצידו האחד הוא צבוע ומצידו השני הוא לבן.

(טז) ספיקך הרביעי בשם אחד מחברי הכולל הוא איך יהא בנמצא על בגד שמצדו הא' הוא לבן ומצדו הב' הוא צבוע אם טהור, דאולי י"ל דאזלינן בתר מקום סמיכות הכתם.

הנה דבר זה יש לפשוט מגמ' מפורשת בנדה ד' ס' ע"ב ונפסק ברמב"ם פ"ט מה' איסור"ב ה"ז וחכמ"א כלל קי"ג סעי' ח' וצ"צ החדש פסקי דינים סי' ק"צ סעי' י' וערוה"ש סעי' מ"ב דכלי המקבל טומאה בצד זה ולא בצד זה כגון כלי חרס שמטמא מתוכו ואינו מטמא מגבו אם ישבה על הגב ונמצא כתם אינו מטמא. הרי דהך דינא דכלי שאמק"ט אינו מטמא בכתמים מתחלק אפי' בכלי א' וטהור כשהוא בצד שאמק"ט וטמא כשהוא בצד המק"ט, וא"כ ה"ה ה"נ בדין בגד צבוע טהור הכתם כשנמצא בצד הצבוע, וטמא הכתם כשנמצא או עבר בהצד שאינו צבוע.

אלא שהיה קשה לי מדוע שהטור והשו"ע השמיטו דינא דגמ' הנ"ל, עד שמצאתי לאח"ז שעמד על כן הגר"ש קלוגר ז"ל בספרו קנאת סופרים בקו' השמטות לחיבורי שירי טהרה סי' כ"ט, הוא נשאל שם בנמצא כתם ע"ג כלי חרס מגבו אם טמא והשיב עפ"י הגמ' דנדה הנ"ל והרמב"ם, ותו עמד על דבר זה על מה שהטור והשו"ע לא העתיקו זה, וכותב לתרץ משום דבאמת קשה על הש"ס דמה"ת דנגזור גבו אטו תוכו הרי כתם דרבנן ואדרבא אחז"ל דבכתמים שומעין להקל ולמה נגזור גזרה לגזרה, אלא די"ל דר' חנינא הוי סובר כרשב"ג בש"ס ד' נ"ח דהרגה תולה לא הרגה אינה תולה וס"ל דבכתם אזלינן לחומרא דעשוהו כשל תורה או דס"ל כמו דקאמר התם כרב הונא דכגריס אינה תולה וס"ל דהכא לחומרא והכא לחומרא הרי דס"ל דאזלינן בכתם לחומרא דעשוהו כשל תורה לכך הוי ס"ד דנגזור ב' נמי בגזרה לגזרה כיון דכתם דינו כשל תורה הוי רק כחדא גזרה קמ"ל וכדס"ל לתלמידי דר"ע שם שהיו מסתכלין זה בזה, אבל לדידן דקיי"ל ככל הני תנאי כר"ע שלא אמרו בכתמים להחמיר אלא להקל וכרבנן דאף בלא הרגה תולה וכו' חסדא דעד כגריס הוי עד בכלל דבכתמים הוי להקל כדקאמר שם בש"ס לכך פשיטא דלא גזרינן גזרה לגזרה ולכך השמיטוהו הטור והשו"ע עיין שם. והב"י בטור מביא אמנם מאמר ר' נחמיה, ועיין בספר פתחא זוטא שמבאר שכלול זה בלשון או כל דבר שכותבים הטור והשו"ע, וברמב"ם לא כתוב הך לישנא דאו כל דבר עיין שם. אם מצאה כתם על בגד צבוע יחד עם מראה ירוק.

(יז) ובזה אנו באים לספיקך החמישי והאחרון איך יהא הדין אם מצאה על בגד צבוע או על שאמק"ט דם ביחד עם מראה ירוק שהוא בודאות מן המקור, אם נאמר שטמא וכעין מה שהביא הט"ז בסוף סי' ק"צ משו"ת הרמ"א.

הנה לפי מה שכבר ביארתי לעיל באריכות דבבגד צבוע טהור אפי' כשהכתם בא בודאי מגופה כל שלא ארגשה, יורד ממילא ספיקך זה, וכדהרגשת בעצמך בדברך דזה תלוי בהדין לענין דם שבודאי מגופה והוא שלא בהרגשה.

(יח) ונחוצ' לבאר דבר שיש לו מגע לשני ספיקותיך האחרונים והוא הפלוגתא שבין החו"ד והמעיל צדקה לענין בגדים שיש בהם גם מראה לבן, דדעת החו"ד בסי' ק"צ סק"ט ושו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קס"ג ושו"ת מהרש"ם ח"א סי' פ"א דאם חצי גריס על מקום לבן וחצי גריס על מקום צבע מצטרף לטמא. ודעת המעיל צדקה והס"ט, והמחצית השקל והחכמ"א ועוד דבכה"ג לא מצטרף ורק עם חצי גריס על מקום לבן מצד זה וחצי גריס על מקום לבן מצדה השני אזי מצטרף והצבע אדום לא מפסיק. ואני מצאתי שיטה שלישית בזה המטהרת אפי' בכה"ג משום דהצבע אדום מפסיק, והוא דעת השו"ע הגרש"ז כפי שמבאר את דבריו בצ"צ החדשות פסקי דינים סעי' י', דכותב שם דדעתו היא דאפי' בכה"ג לא מצטרף ומקום דיוקו הוא מהא דהגרש"ז בסי' ק"צ העתיק מדברי המעיל צדקה

רק במ"ש דבגד מנומר בגוונים רבים לבנים ומיני צבעונים ונמצא כתם א' מקצתו על נימור הלבן ומקצתו על הצבוע אם אין הלבן כגריס ועוד אין הצבוע מצטרף עמו אף על פי שנראה לעין שהכל כתם א' מאחר שלא גזרו על הצבוע. ולא העתיק גם מ"ש המעיל צדקה דאם הכתם עובר מנימור לבן א' לנימור לבן ב' ועובר על נימור צבוע ויש בין שני הלבנים כגריס ועוד דמצטרפים יחד ואין הצבוע מפסיק, ומדייק מזה הצ"צ דנראה דמדלא העתיק זה שאינו מסכים לזה. ומוסיף להסביר במילתא בטעמא דלהכי לא ס"ל זה להגרש"ז לפי שמאחר שאין הצבוע מצטרף הרי הוא מפסיק ע"ש. ועיין מ"ש ב"ש ד"ו למה שאינו מפסיק במלבושי טהרה סי' ק"צ בבאר מים חיים ס"ק ל"ו עיין שם. ויש להאריך. ואומר בכאן לקולמסי שבות ואסיים בברכת ברכה והצלחה אביך אוהבך בל"נ אליעזר יהודה וולדינברג.

(יט) ואוסיף בזה שכעת ראיתי בספר שו"ת זכרון יעקב סי' ט"ו שכותב נמי להתיר בפשיטות לבישת בגדי צבעונין, ומוכיר דברי הגה"מ בזה, אך כותב דכיון שכל הפוסקים לא הביאוהו ש"מ דאדחי ליה מהלכה, וכותב גם לבאר באריכות דגם כוונת הגה"מ הוא לענין טהרות אבל לגבי בעלה משום ראייה לכ"ע הו"ל סד"ר =ספיקא דרבנן= וטהורה אם לא כשנמצא ע"י הרגשה או בדיקה דהו"ל ג"כ סד"א =ספיקא דאורייתא=. ומזכיר בדבריו גם (מה שנדמה שראיתי לעוד מי שמעיר לומר כן) דהי' אפשר לומר דדווקא בזמן הגמ' שהיה רק ד' דמים טמאים ע"כ הקילו בבגד צבוע שהרי אף שנראה אדום אפשר שהוא דוהה אלא שצבע הבגד שתחתיו מאדומו ביותר אבל בזה"ו שכל מראה אדום טמא וזה ניכר אפי' בבגד צבוע, אך דוחה זה וכותב: אולם הא דמחמירין ה"ט הוא דאין אנו בקיאין והו"ל ספק חסרון חכמה, אבל בצבוע הספק לכ"ע, ולא איסתפקא ליה להפמ"ג בש"ד ס"ק ט"ו אלא בנשבר הגף ואח"כ נאבדה הריאה דנאסר בתחילה ואינו חוזר להתירו אבל בנ"ד שבאו שני הספיקות בב"א =בבת אחת= כיון שלא גזרו בב"צ גם בזה"ו נשאר כן ע"כ.

כן כותב שם הזכרון יעקב בתחילת דבריו בקשר לדברי החתם סופר דזה שהח"ס שדא ב"י נרגא דדווקא בבגד עליון דבר תמוה הוא לחדש מה שלא נמצא בפוסקים על משענת קנה רצוף, ובנדה ס"א שאמרו שלא גזרו על בגדי צבעונין כדי להקל על הכתמים ומשמע שפשוט היה שמצד עצמו אינו מטמא כתם שא"א לעמוד על מראות הכתם על הברור מחמת הצבע שתחתיו, וא"כ מה לי עליון או תחתון, וכשרצו לאסור בגדי צבעונין ממילא היו כולן אסורין, ואם יגזרו רק על בגד עליון עכ"פ יהא חומרא אם ימצא על בגד עליון ואין בזה כדאי לחלוק על כל הפוסקים. ובסוף דברי התשובה חוזר וכותב דהיה אפשר ללמד זכות על הח"ס ולומר דטעמו דבגד תחתון צבוע כשלוש הו"ל כמבטלת איסור בידים, ואולם היתר בהיתר שרי לבטל בידים וה"נ הרי מבטלת בעוד שאין האיסור עדיין בעולם ול"ד למשליך הריאה קודם בדיקה שמבטל תק"ח =תקנת חכמים= אבל הכא לא תקנו לבדוק, ומכש"כ באשה שאינה יכולה לטהר לבעלה שאפי' ע"ד יחיד סמכינן כמו"ש בנדה ו' כדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק, וכ"ש לסמוך על הלכה פסוקה בדרבנן ובשעת הדחק עיין שם.

גם בספר לבנון נטע סי' ק"צ סקט"ו כותב דהחומרא שהחמיר הח"ס בחלוק שעל הבשר לא נתברר לו כלל וכלל, אלא שסובר שם דהיכי דהכתם ודאי מגופה אין להקל בכלל בב"צ בג"י =בבגדי צבעונין בג' ימים= הראשונים אלא אם אפשר בעברה בשוק של טבחים ולא אדעתה עיין שם. כמו"כ עיין בשו"ת זכרון יהודה סי' נ"ג שהעלה נמי לפרש דברי הגה"מ דג' העמודי עולם שנזכרים שם ג"כ לא אסרו בבגד צבוע לבעלה וכוונתם רק לטהרות, וכן העלה להקל גם בבגד התחתון, ורק

מחלק דבג' ימים הראשונים מימי הליבון אין להקל בב"צ רק בבגד החיצון אבל אחר ג' ימים הראשונים יש לסמוך להקל גם בבגד הסמוך לבשרה בבגדי צבעונין וכסתם פסקו של הרמ"א ז"ל. וכמו"כ מבאר שם דאין זה ביטול איסור דהכא יש לדמות למה שכתבו הראשונים דבהגעלה לא שייך ביטול איסור אלא שמבער האיסור לגמרי כן נראה הכא בבגדי צבעונין מסיר גזירות כתמים לגמרי עיין שם. ובקשר לג"י הראשונים כבר כתבנו בפנים הנראה בזה.